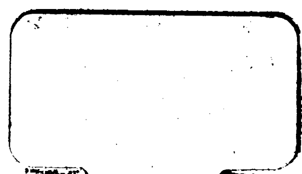

Nationa

G

NATIONAALE BRIEVEN.

NATIONAALE

BRIEVEN.

EERSTE STUKJE.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART,
MDCCLXXXV.

VOORREDEN.

WAARDE LANDGENOOTEN!

Daar men federt het begin van den *Engelfchen* oorlog de *Natie* op eene gansch verfchillende wyze onderhouden heeft over onderwerpen, welke voor een gedeelte den inhoud van deeze brieven uitmaaken, zou het U overtollig kunnen voorkomen, dat dezelve hier weder opgehaald en onderzogt wierden; dan wy verbeelden ons, niet alleen, dat ge hier het een en

 ander

ander zult aantreffen, en by elkander vinden; het geen elders niet gevonden wordt, maar dat gy doorgaans de zaaken op eene gansch andere wyze onderzogt en voorgesteld zult zien, dan tot dus verre geschiedde. Men heeft aan de eene zyde alles willen goedmaaken, wat door den Stadhouder verrigt is, om hem daar door te handhavenen by de liefde der Natie en het gezag, het welk hy van tyd tot tyd uitgebreid heeft. Zelfs heeft men, om den Stadhouder te verschoonen, de mishandelingen verkleind, welke onzen Staat zyn aangedaan; de vyanden in het gelyk en al de mislukkingen op rekening van den Souverain gesteld; — de Natie is gehoond, om een enkel lid van dezelve te regtvaardigen. Men heeft aan de andere zyde hem met beschuldigingen overlaaden, en de ingeslope misbruiken met zulke haatelyke en sterke coleuren afgeschilderd, dat zy ondraagelyk waren voor elk een, die het huis van *Nassau* een genegen hart toedroeg. In plaats van overreeding heeft dit eene verbittering verwekt, welke de inwendige

dige rust en vreede zoo verre gestoord heeft, dat elke Provincie, elke Stad, ieder Dorp, en elk Geslagt in zich zelven verdeeld en oneenig is. Al het geschryf van zoo veele Jaaren deed naauwelyks iets uit, dan elk in zyn gevoelen te vestigen en hem te sterker de party te doen aankleeven, tot welke hy van den beginne overhelde, zonder de redenen van zyne tegenparty te willen hooren of overweegen, wyl dezelve meerendeels op zulk een toon waren ingerigt, dat zy hem terstond moesten voor het hoofd stooten. — Wy dagten, dat de driften eerlang zouden hebben uitgewoed, om een ieder voor bedaarder Redeneeringen vatbaar te maaken, maar wy hebben tot nog toe te vergeefs gewagt, terwyl geduurige verwytingen en haatelyke verdenkingen het vuur telkens op nieuw aanstookten, waar door het te vreezen staat, dat deeze onderlinge haat tusschen de leden van ons staatkundig lighaam, welke, daar zy een gemeen belang hebben, ten naauwsten aan elkander behoorden verbonden te

blyven, zoo zal inkankeren en verouden, dat 'er geen geneezen aan is. De ongelukkige tyden van HOEKSCH en KABELJAAUWSCH beginnen hoe langer hoe meer te herleeven: en wie weet! wat 'er de gevolgen nog van zyn zullen, wanneer men aan elke zyde zyn streng evens styf houdt, zonder te willen bykomen en de handen in een slaan, om gezamentlyk mede te werken tot bevordering van het algemeen belang. Zelfs de hachelykste oorlog, het grootste gevaar, waar mede de Republyk van buiten gedreigd wierd, hebben dit niet kunnen te wege brengen, en schoon wy hier uit tot dus verre op eene wonderlyke wyze gered en staande gehouden zyn, staat het te vreezen, dat anderen zich eindelyk met onze zaaken zullen bemoeijen, en het geschil beslegten, zoo als meest met hunne byzondere oogmerken overeenkomt, waar door *Nederland* zyne onafhankelykheid en ouden luister eindelyk geheel verliezen zal. Dit intusschen schynt voor veeler oogen verborgen! Men bemoeit zich hier, om den Stad-

hou-

houder alles te doen behouden, zoo niet, om hem boven de mogelykheid van eenige onaangenaamheden te stellen en onafhankelyk te maaken, als of hier in alleen het behoud van het Vaderland gelegen was, zonder te onderzoeken, of zulks met de grondwetten en de aloude Rechten van het volk overeenkomstig, —— of dit nuttig en veilig voor het Gemeenebest is, dan niet. —— Elders wil men als met eenen sprong de gansche gedaante der Regeering en de huishouding der Republiek veranderen; of van het Stadhouderschap niets dan den naam laaten, zonder dat men het nog eens is, aan wien en op welk eene wyze men het bestuur zal opdraagen, dat men niet langer in de handen van éénen durft vertrouwen. Terwyl de een naar eene eenhoofdige Regeering schynt over te hellen, worden by den anderen de denkbeelden van Vryheid te verre, misschien, gedreeven, en het onderscheid tusschen eene Vryheid, zoo als elk mensch in den staat der natuur bezat en eene Vryheid, welke hy alleen als lid van eene maat-

schappy, zelfs in een Gemeenebest hebben kan, uit het oog verloren. De gebeurtenissen, welke hier uit voortgevloeid zyn, doen veelen, die onzydig waren, de *Democratische* Regeering aan de ergste zyde beschouwen, en hen verlangen om de zaaken op den ouden voet te herstellen, of tot eene *Aristocratie* overhellen. Hoe veele misbruiken 'er ook in beide opzigten mogen plaats gegreepen hebben! de akelige gevolgen van eene regeeringloosheid of volstrekte *Democratie*, waar by al het onderscheid en ontzag der aanzienlyken vernietigd wordt, schynen hen nog veel meer te dugten. Wat zal 'er van dit alles eindelyk worden, daar men zoo verre uit elkander loopt, daar de inwendige vrede en onderlinge vriendschap, het zout des gezelligen leevens, uit ons midden meer en meer verwyderd worden, en het onderling vertrouwen uit de zamenleeving verbannen is; ja de haat en wrok by zeer veelen geenzins minder zyn, dan weleer tusschen *Jood* en *Christen*, tusschen *Roomsch*

en

en *Onroomsch* plaats hadden? terwyl men, of dit alles nog niet genoeg was, den Godsdienst in het ſpel heeft zoeken te mengen en voor te geeven, dat deezen te veranderen en om te keeren het voornaame doelwit zoude weezen van allen die het met den heerſchenden Godsdienst van ons Land niet eens zyn.

Evenwel ontbreekt het niet aan Gemaatigden, die het buitenſpoorige aan den eenen en den anderen kant zien en betreuren; welke lange gewenscht hebben, dat men het geſchil op eene andere wyze behandelde, en de wanbegrippen zogt weg te neemen, zonder de driften op te wekken en de gemoederen meer te ontrusten. Wy wisten geen beter middel, om aan deezen welmeenenden wensch te voldoen, dan door het uitgeeven van deeze Brieven, gewisſeld tusſchen twee Vrienden, welke wel op een verſchillende wyze in opzigt van den tegenwoordigen ſtaat van ons Land denken, egter zonder eenige andere inzigten, dan om zoo veel mogelyk, de waarheid en zoodanige middelen

uit

uitte vinden, welke tot bevreediging en herstelling van ons Gemeenebest zouden kunnen strekken, elkander onderhouden. Men zal hierin, zoo wy meenen een voorbeeld kunnen zien, hoe zulks zeer wel op eene gemaatigde wyze kan geschieden, zonder dat daar door de band van Vriendschap, veel min van bloedverwandschap geheel zou behoeven gebroken te worden. Dit heeft egter meer dan te veel plaats, daar men elkander ondertusschen in het Staatkundige zoo wel als in het Godsdienstige behoorde te draagen, voor zoo verre men uit eerlyke beginselen handelt en alleen het licht van zyn gewisfen opvolgt. —— Voor zulken zyn eigenlyk deeze brieven geschikt, en wy hoopen, dat zy dezelve hunne aandagt zullen waardig keuren, daar wy toch geene hoop voeden, om Dweepers, die het zich eene eere rekenen zelfs martelaars te worden voor de party, die zy eens aangekleefd hebben: —— of staatkundige Huichelaars, die den Stadhouder alleen aankleeven, en ophitzen om eigen eer en voordeel; of

veragtelyk zoeken te maaken, om zich zelfs in zyne plaats te ftellen en van alle banden te ontflaan, eenigzins tot andere gedachten te brengen. Neen, dit is onmogelyk. Dan daar zulken het ondertusfchen voornamelyk zyn, welken het vuur van twist ten fterkften aanftooken, wenfchen wy, dat zy eindelyk allen ontdekt en dien loon ontvangen mogen, welke zy waardig zyn, die het belang van het ganfche Land, van zoo veele onfchuldige of misleide inwooners aan hunne heerschzuchtige inzigten waagen.

Schoon alles hier van beide zyden in zulk een licht voorgefteld wordt, als behoort te gefchieden, zullen deeze brieven nog niet onpartydig genoeg fchynen aan zulken, die meenen, dat zy alleen gelyk hebben: of weder misfchien niet behaagen aan leezers, die fints eenigen tyd gewoon zyn niets dan ten laste van hunne tegenparty te leezen, en geen fmaak vinden, dan in fpyzen, welke met de allerfterkfte fpeceryen aangezet zyn. —— Dan al was ook ons lot het zelfde, dat meer gemaa-

tigde

tigde Schryvers in tyden van algemeene verdeeldheid trof; wy zullen ons des getroosten, en vergenoegen met de vryspraak van ons gewisfen, dat wy ons niet onttrokken hebben, om, waare het mogelyk, iets toe te brengen tot wegneeming der vooroordeelen; vooral zulke, welke allerschadelykst zyn, om dat zy het bestuur der hooge Overigheid in verdenking brengen, en de gansche Natie bevlekken. Wy hebben het daarom van geen minder belang gerekend in veele opzichten het *Systema* van den Staat te verdedigen, als anderen, welke ondernomen hebben dat van hunne Stad in het regte licht te plaatsen. — Is onze taak veel algemeener, men zal het wel ten goede houden, voor zoo verre hier aan nog ontbreeken mogt. Wy waren voorneemens om de gedagten van Abelaart en zyn antwoord aan Reinhart over den Stadhouder insgelyks medetedeelen; maar wyl de zaak tusschen den Keizer schynt op een einde te loopen en er veel over de *Schelde* wordt uitgegeeven, hebben wy deeze Brieven niet langer

ger

ger willen agterhouden, terwyl het overige in een volgend Stukje zal behandeld worden, waar in wy vertrouwen, dat gy verscheiden zaaken, die uwe oplettenheid dubbel waardig zyn, zult aantreffen, alle met eene *Nederlandsche* rondborstigheid, doch bescheiden en omzigtig, zoo wy meenen, aan beide kanten voorgesteld. Schoon ABELAART gaarn elk zyner Landgenooten, zoo wel als zynen REINHART, zou overtuigen van den ongelukkigen staat, waar in het Vaderland zich bevindt, en aan de andere zyde elk zoekt optewekken, om het zyne op eene bedaarde wyze, als mensch en als burger in zynen kring tot herstelling toe te brengen: slaat hy hier in een gansch anderen weg in, dan de Schryvers van de Grondwettige Herstelling, om dat hy een ander doelwit heeft. Leest en oordeelt, myne waarde Landgenooten! ——— Daar de kwaalen zoo groot en zoo algemeen zyn, kunt ge niet te veel omzien naar de beste middelen, welke tot onze geneezing zouden kunnen dienen,

en

en welke, daar het overal hapert, van een verschillenden aart zullen moeten zyn, zoo wy ooit in den grond zullen geholpen worden. Wie weet, wat gy hier aantreft, waar op gy nimmer gedagt hebt. Maar hoe gy er ook over denkt, hier van kunt gy verzekerd zyn, dat deeze verzameling van Brieven u en de geheele NATIE wordt aangeboden, met een hart, dat schreit over de rampen van het ongelukkig Vaderland, en gaarn alles naar vermogen zou willen toebrengen, om hetzelve te redden.

EERSTE BRIEF

AAN

REINHART.

Dunkt het u zoo vreemd, myn waarde Vriend! dat ik u onder anderen heb zoeken te troosten, over het ſmertelyk verlies van uwen lieveling, uw eenigen Zoon, met eene gedagte, die reeds voor eeuwen onder de *Oosterlingen* plaats vond, en door een van hunne voornaamſte wysgeeren voor ons bewaard is? (*) ſchynt gy daarover eene nadere verklaaring van my te verlangen? wel aan ik zal ze u gaarn mededeelen.

Ik beken, dat het leeven eene alleruitneemendſte weldaad is, een voorregt, waar door wy eene plaats ontvangen onder Gods ſchepſelen, en mede kunnen werken tot bevordering van zyne heilige en verheve oogmerken: —— dat het eene allerheugelykſte zaak is, de grootſte zegen in een gelukkigen Echt, wanneer men zichzelven mag vermenigvuldigd zien, en het voorwerp zyner Liefde aanſchouwen in een welgeſchapen Zoon of eene bevallige Dogter: —— dat deeze oude Spreuk zeer ligt te ver zou kunnen getrokken worden, wanneer men dezelve algemeen en on-

(*) Pred. 7: 1, 2.

onbepaald opvat, daar het gelukkigst verblyf hier op aarde voor den meest van God begunstigden fterveling, doch niet meer is dan een moeijelyke, een gevaarlyke doortocht door eene huilende woeftyn in vergelyking van den zaligen en veiligen Staat, welke hem in den Hemel wagt: men zou dus voortgaande kunnen befluiten, dat het te wenfchen, dat het beter ware, dat het ganfche menschdom uit ftierve; —— of ten minften die geenen weg geraapt wierden, welke eene voordeelige verwisfeling te wagten hadden. Ik heb 'er mede te kennen willen geeven, dat wy thans in zoodanige omftandigheden geplaatst zyn, dat wy geene reden hebben, om tegen de Voorzienigheid te murmureeren, wanneer onze kinderen voor ons worden weggerukt, of wanneer onze Echt niet met een aantal fpruiten gezegend wordt. Ik heb my daarom meermaalen van deeze woorden bediend, welke byna myn *Symbolum* geworden zyn. Verwondert gy u hier over, myn Reinhart, gy, die u in de gelukzaligheden van eenen voor u onlangs voltrokken Echt als verloort, wien elke dag nieuwe geneugten opleverde, en die daarom, mag ik het zeggen! afkeerig van alles wat uwe vreugde kon verbitteren, als 't ware, u al te weinig bekommerde over den algemeenen toeftand van het Vaderland, en nu waant dat 'er geene fmerte gelyk uwe fmerte

is?

is? Welaan laat ons eens met een aandagtig oog beschouwen wat er gebeurt is, in wat staat wy ons tegenwoordig bevinden en wat 'er van ons lieve Vaderland te wagten is, buiten de tusschenkomst van een Weldaadig, een Almagtig Weezen! ik weet, wanneer ik uw aandagt op dit Tafereel heb kunnen vestigen, dat het uw gevoelige Ziel zal treffen, dat ik met myn balsem u eene nieuwe wonde zal toebrengen; maar het zal my genoeg zyn, indien ik voor eerst uwe droefheid kan afleiden, en uwe tegenwoordige smert, welke veel te verre gaat, welke uwe Echtgenoote doet indringen in geheimenissen die voor een sterflyk oog bedekt zyn, welke u beiden met uwen Maker doen twisten, en de beminde uwer Ziele in haare zwakheid aan het uiterste gevaar bloot stelt, — indien ik deeze uwe smerte kan verzagten.

Wat 'er gebeurd is? Moet ik u, moet ik my zelven dit herinneren, hoe wy op eene allerdeerlykste wyze verongelykt, benadeeld, mishandeld en misschien voor altoos gekrenkt zyn geworden, door nabuuren en geloofsgenooten, met welken wy in de naauwste verbindtenisse meer dan eene Eeuw geleefd, voor welken wy alles opgeöfferd, wier veiligheid welvaard en grootheid wy bevorderd hadden? hoe onze weerlooze Staat in plaats van eenige vergoeding wegens het schenden van het heilig recht der

Volken, te erlangen, tot overmaat door een onrechtvaardigen Oorlog overrompeld is, terwyl men reeds de noodige schikkingen beraamd had, om onze Volkplantingen te verwoesten, en onze Scheepsmagt onherstelbaar te vernielen. Moet ik u en myzelven te binnen brengen, hoe wy van week tot week, van Jaar tot Jaar naar de handhaaving onzer rechten, naar de herstelling onzer eer, en beveiliging van onzen handel, waarby ons Vaderland staan of vallen moet hebben uitgezien, maar te vergeefsch uitgezien, tot dat onze Zeemacht in onze havenen is opgesloten, en wy, die te vooren elk een de wetten ter Zee konden voorschryven, niet dan onder de beveiliging van een vreemde vlag, dorsten te voorschyn komen, waar door wy eindelyk als geheel magteloos en aan ons noodlot overgelaaten ons de wet moesten laaten voorschryven van een laatdunkenden, een baatzugtigen vyand, wien wy nu, daar de regte tyd gebooren was, hadden kunnen afstraffen en voor onze voeten vernederen. Nog kan ik aan deeze gebeurtenissen niet denken, myn Reinhart, en steeds worden zy by my opgewekt, of al myn genoegen is gestoord en ik gevoele een spyt, welke alle uitdrukking te boven gaat. Dit is voorby, zult gy zeggen; — dat is zoo: maar gevoelen wy niet nog de geleede smarten, en gevoelen wy ze niet nog te meer, om dat ons nieu-

we

we wonden worden toegebragt, terwyl de oude nog niet geheeld zyn? —— Wy zyn by alle onze nabuuren tot een ſpreekwoord, een aanfluiting geworden, onze kroone is ter aarde gevallen, welke onze braave Voorouders door duizend treffelyke daaden ter Land en ter Zee, vooral ter Zee op ons hoofd gezet hadden; onze eere is met voeten getreeden, zonder dat 'er iets ter haarer redding is in 't werk geſteld. Elk wil ons plukken, die langs den weg voorbygaat, zelfs de zwakſte Vorſten durven ons onredelyke eiſchen voorleggen, en wat zouden wy niet te wagten hebben van zulken, die meinen dat de geheele waereld aan hunne grootheid moet hulde bieden! die het vermogen by hunne heerschzugt voegen, en verlekkerd zyn op de Rykdommen, die Nederland wel eer in zynen boezem door vlyt en vernuft verzameld heeft. Waarom zouden zy ſtraffeloos ook geen prooi kunnen wegſleepen? —— Er is langer geen verbeuren aan ons. Of meent ge myn Reinhart, indien de trouwlooze *Brit* ons met rust gelaaten had, of anders hem zyne roekelooze onderneemingen naar verdienſte waren opgebrooken en betaald gezet, dat de onderneemende Joseph tegen den duidelyken inhoud der verbonden de *Barriere* Steden, welke ons op zoo veel bloed en ſchatten te ſtaan komen, geſloopt

en onze Krygsmagt zou genoodzaakt hebben, dezelve op een eigengoeddunkelyk gegeeven tydſtip te ontruimen, op dat hy naderhand zyn kans te ſchooner mogt hebben. Hy mogt niet geheel van zyn gezet opzet hebben afgezien, ik geloof egter niet, indien wy ons ter behoorlyker tyd in een ſtaat van tegenweer hadden geſteld; indien wy den eerſten aanvaller het ſpits geboden hadden, dat hy even ſtout en ſterk ook nog het laatſte overblyfſel, de eenigſte vrugt van zoo veele Oorlogen, in welke wy ons ook ten voordeele van zyn Huis, ter redding van zyne bedrangde Moeder hebben laaten inwikkelen; dat hy deeze laatſte vrugt ons even trotsch zou hebben durven afeisſchen: dat hy den eerſten afgeperſten ſtap tot verdeediging van ons wettig verkreegen Rechtsgebied, als een onvergeeflyken hoon zou hebben durven opneemen, even of het elke Staat, elk ſterveling niet vry ſtond zyne rechten met alle vermogen tegen den grootſten Vorst des aardbodems te verdedigen. Maar zoo euvel word dit opgenomen van een Gemeenebest dat zonder tegenkanting duizendmaal meer heeft verdraagen; dat ongewroken zyne vlag, zyn grondgebied heeft laaten ſchenden van een byna overmanden Vyand, en waardig gerekend word uit de lyst der vrye onafhankelyke Volken uit geſchrabt te worden. O dat deeze gebeurtenisſen uit de gedenk-

ſchrif-

ſchriften der Volken, uit het geheugen van onze tydgenooten konden uitgewischt worden; dat de ongelooflyke berigten daarvan nimmer tot kennis van onze Nakomelingen geraaken, welke zoo veele redenen hebben om zich te ſchaamen uit ons geſprooten te zyn, als wy weleer hadden, om ons te beroemen op onze Voorouders, zoo lang wy van hun doorlugtig voetſpoor zoo ſchandelyk niet zyn afgeweeken! Maar is deeze wensch te vergeefsch; moet de geheugenis daar van blyven? dat zy ſtrekke tot een altoosduurend verwyt, tot een knaagenden worm van hun, die ons in zulk eene rampzalige verlegenheid hebben ingewikkeld, zoo het met voorbedagte raade geſchied is! — dat die geheugenis dan hunne nagedagtenisſen alleen bevlekke, en teffens tot een baak voor volgende tyden diene, op dat men eindelyk voorzigtigheid leere, en de duurgekogte Vryheid, het dierbaar Vaderland, door weerloosheid niet weder aan zulke onheilen bloot geeve! Was het de hand des Almagtigen, welke ons dit alles had aangedaan, welke ons rampen had toegezonden, die wy met geene mogelykheid konden ontworſtelen of te boven komen, ik zou dezelve kusſen myn REINHART, en het geleden leet zoo ras vergeeten als mogelyk is, maar nu kan, nu zal ik het niet vergeeten. —— En hoe

zou ik het kunnen vergeeten, daar de diepe wonden ons toegebragt, nog in lange niet geheeld zyn? daar de schade, de Millioenen onzen Koopman ontweldigd, nog in lange niet vergoed zyn; daar onze Koophandel en Scheepvaard zich geenszins hersteld hebben van de deerlyke slagen aan dezelve toegebragt; daar onze, tot op dat ongelukkig tydstip welvaarende Maatschappy, het wreede doelwit van den afgunstigen *Brit*, die zoo veel aan den bloei en grootheid van den Staat heeft toegebragt, nog zieltoogt en zugt wegens alle de rampen, die zy geleden heeft, en nog zal moeten lyden door het overgeeven van een haarer voornaamste vestingen en Handelplaatzen in het Oosten, het afstaan van een onbelemmerden vaart langs haare Goudmynen, de *Moluksche* Specery-Eilanden, waaruit niet anders dan de heilloosste gevolgen te dugten zyn: terwyl zy, om aan haar oude verbintenissen te voldoen, nieuwe moet aangaan, welke schulden tot haare schulden toedoen. —— Dit hebben wy geleden, myn REINHART, dit lyden wy nog, maar dit alles zou misschien nog te boven zyn te komen, indien elk daartoe zyn uiterste vermogen aanwendde; indien de Hemel ons niet onmiddelyk met nieuwe rampen „bezogt, indien harten en handen van alle de Bondgenoo-

ten

ten, Leden en Steden van den Staat zoo, wel als van de hoogere en laagere Uitvoerers van derzelver besluiten vereenigd waren. Meermaalen was ons Land op den rand van het verderf door gebrek van voorzorg, en den onverhoedsen aanval van een gewapende overmagt; meermaalen wierden wy gered uit het gevaar, schepten adem en herstelden ons, zoo dra de zeven pylen aan een verbonden waren en wy ons met eenpaarigen moed tegen den algemeenen Vyand verzetteden. Maar helaas! wat staat ons nu te wagten nu de Oorlog, ons zoo onregtvaardig door Engeland aangedaan, de stinkende bron van verdeeldheden is geworden, welke haare wateren wyd en zyd verspreid heeft, ook in het nypen van 't gevaar; — welke door den Vrede geensins is opgedroogd maar nu nog onophoudelyk het gansche land blyft vergiftigen en alle beeken, langs welke ons de welvaart weer moest toevloeijen, besmetten. Zal dit kwaad, indien het meer en meer toeneemt en verouderd niet eindelyk ons, het geen de list en het geweld van onze Nabuuren tot nog toe niet heeft kunnen doen; — niet eindelyk ons in een onherstelbaar verderf storten?

En wat herstel is hier in te wagten, daar het uiterst geneesmiddel, het geen men meer dan eens met een gewenschten uitslag

tot ſtuiting van het gevaar, en hereeniging der gemoederen heeft aangewend, niet alleen voorhanden is, niet alleen aangewend, maar met zulk een gansch tegenſtrydigen uitſlag aangewend is, dat de kwaal dag aan dag toeneemt en verergerd. Ik zal duidelyker ſpreeken, men oordeelde, dat 'er niets heilzaamer was, dan dat de zeven Bondgenooten, welke zoo veel verſchillende belangen als wetten hadden, door een band, die op elk derzelve even veel betrekking had, die elk eerbiedigen, maar geenſins vreezen moest, aan elkander ten naauwſten verbonden waren: en ſchoon dit juist niet volſtrekt noodzaakelyk een *Oranje-band* behoefde te zyn, dat 'er egter onder onze Edelen geen aanzienlyker, en onder de grondvesters van onze Vryheid geen doorlugtiger Huis gevonden wierd, het welk meer glans en luister aan de Republiek, meer gewigt aan de uitvoering der vrye beſluiten onzer onafhankelyke Staatsvergaderingen kon byzetten, met gewenschter uitſlag ſcheidsman in de verſchillen kon zyn, met een woord tot de Stadhouderlyke waardigheid beter geſchikt was, ſchoon het er eigenlyk geen recht nog aanſpraak op had, dan het huis van *Nasſau-Dietz*, het welk tot dus verre aan *Vriesland*, *Groningen* en *Drenthe* Stadhouders had opgeleverd, het welk van ter zyde geſproten was uit de afgeſtorve Princen van

Oran-

Oranje, welke zekerlyk, schoon niet de eenigste, egter onder de redders van ons Vaderland in de eerste plaats genoemd mogen worden, gelyk zy zich daar toe boven anderen in de gunstigste gelegenheden bevonden. Maar schoon deeze hooge Post sedert lang vervuld was, schoon men dezelve in de mannelyke en vrouwelyke linie erflyk verklaard heeft, wat gevolgen, wat uitwerking hebben wy 'er van gezien in dit noodlottig tydperk? Wat zullen wy 'er ons van voorstellen mogen myn lieve Reinhart, zoo lang het gezag en de invloed van den Stadhouder een twistappel is, die zich in alle onze staats- en raads- en stadsvergaderingen vermenigvuldigd heeft: zoo lang de een hem by alles wat hy bezit met alle mogelykheid zoekt te handhavenen, en meer en meer toe te voegen; terwyl de ander alles, wat niet regelrecht uit de Stadhouderlyke waardigheid voortvloeit; — alles waar door de Stadhouder onafhankelyk, zomtyds boven zyne Meesters verheven, en zyne waardigheid gevaarlyk wordt voor de vryheid, willen besnoeijen, en de oorspronkelyke rechten der steden en burgeren, welke zy zelfs onder de Graaven verkreegen en bezeten hebben, herstellen. —— Wat durven wy 'er van verwagten, zoo lang de Stadhouder aan het groote oogmerk, waarom hem zulke eene aanzienlyke

post

post door het Volk van Nederland opgedragen is, —— de hooge en laage Overheid van veele haarer voorregten afſtand gedaan heeft, en zulke groote kosten tot een luisterryk onderhoud van zyn hof uit 's Lands ſchatkisten betaald worden? —— zoo lang de Stadhouder aan dit groote oogmerk ter herſtelling van de inwendige rust en eensgezindheid, niet alles edelmoedig opoffert, en hem dit door welmeenende raadslieden, die zyn vertrouwen bezitten niet onder het oog gebragt wordt; zo lang hebben wy geene verbetering te wagten. Want wanneer het middel onzer herſtelling de kwaal verergert, kunt gy ligt gisſen myn Reinhart, wat wy van de herſtelling van ons Land zelfs te denken hebben.

Dan ik merk, dat de droevige ſtaat van myn Vaderland my te ver vervoeren zoude. Ik moet deezen afbreeken. De ſtof is tot myn leedweezen te ruim voor één brief, ik zou 'er gemakkelyk een twaalftal van deeze langte mee kunnen vullen en nog niet gedaan hebben, wyl 'er van 't hoofd af tot de voedzoole toe wonden en gebreeken in het lighaam van onzen Staat plaats hebben, ſchoon ik teffens wel wil bekennen, dat ik my zelven verlieze, wanneer ik in deeze beklaaglyke omſtandigheden van het Vaderland ingewikkeld worde. Ik heb u vooreerst genoeg gezegd, om te begry-

grypen, dat myne ſtelling met opzigt op ons Gemeenebest op redenen ſteunt: dat *de dag des Doods beter is, dan de dag wanneer iemand geboren wordt.* Ten minsten ik heb dikwerf gewenscht, dat de Voorzienigheid my voor zulk een tyd niet beſpaard had, waarin ik de fondamenten van onzen welvaard en onze vryheid onverhinderd heb zien ondermynen, en de grootſte vernederingen moet overleeven, welke een vry volk van dat vermogen met mogelykheid kan aangedaan worden. Overweeg dit eens myn REINHART, en wagt het nader bewys van uwen

ABELAART.

*

TWEEDE

TWEEDE BRIEF.

Aan denzelfden.

Ik heb U myn Reinhart in myn voorigen onderhouden over den nootlottigen toeſtand, waarin ons Vaderland zich onlangs bevond en nog bevindt, over de zwaare ſlagen, welke ons weêrloos Gemeenebest ongewroken zyn toegebragt, waar van de wonden nog niet geneezen zyn, — de ſmerten nog gevoeld worden, terwyl men elkander in ons Land; als of wy niet genoeg geleden hadden van een ondankbaaren en trotſen nabuur, als de bitterſte vyanden met ongelooflyke woede blyft aanvallen, waardoor het zaad van verdeeldheid meer en meer wortelen ſchiet, en de ſchadelykſte vrugten voortbrengt. —— Was nu ons Land tegen een buitenlandſchen vyand beveiligd, leefden wy in een diepen vrede na zulk een ſchadelyken en ſchandelyken oorlog, wy zouden met ongeduld den tyd afwagten, wanneer men vermoeid van langer in eige ingewanden te woeden, eindelyk een vergelyk een evenwigt zou treffen, het geen de driften kon bedaaren, en de bedoelingen, die zoo ver uit elkander loopen tot een brengen: maar helaas! wy worden met een anderen oor-

oorlog door een veel gevaarlyker vyand gedreigd, om dat dezelve op ons Gemeenebest onmiddelyk aanvalt. Een doodelyk tydſtip voorwaar! het allergunstigſte voor hem om zyne veruitziende oogmerken te bereiken! laaten wy maar met een oppervlakkig oog den toeſtand van ons Land beſchouwen, om daaruit ons noodlot op te maaken, indien het onweêr niet in tyds wordt afgeleid, maar op onze hoofden uitbarst. Toen wy door den Brit wierden aangevallen, was ons Zeewezen, waarin de voornaamſte ſterkte van ons Gemeenebest gelegen is, in een allerdeerlykſten ſtaat: men heeft noodig geoordeeld met de borst op de herſtelling van hetzelve te vallen, de toenmaalige nood vereischte het en het waar belang van eene Zeemogenheid vordert volſtrekt, dat hetzelve nimmer uit het oog verloren wordt. Deeze overylde aanſchaffing van ſchepen, volk en krygsbehoeften, daar aan alles gebrek was heeft den Staat ten minsten driemaal meer gekost, dan wanneer men zich by tyds van alles voorzien, zelfs toen maar voorzien had, wanneer het onweêr over Europa en America zamen trok. — Tagtig millioenen zyn hier aan beſteed, hoe weinig wy ook uitgevoerd hebben, en dit heeft, gelyk gy begrypen kunt, myn REINHART, een verbaazend ydel in onze ſchatkisten veroorzaakt, die byna den geest

geest gegeeven hebben, niettegenstaande dezelve in een dertigjaarigen vrede konden opgevuld worden. Intusschen was de aandagt hierop geheel gevestigd, men kan daar uit ligtelyk opmaaken, hoe het met de versterking te Lande zal gelegen zyn, nu wy zonder eenige ademhaaling na dat de aanval der Engelschen geëindigd is, met een wreeden oorlog te Lande gedreigd wierden. De Stadhouder had wel, toen de aangevalle Zeevaart en Koophandel alleen gewapende schepen vorderden, op vermeerdering van krygsbenden aangehouden: dan men heeft dezelve om gewigtige redenen van staat, ter begunstiging van het aanwerven der schepelingen van de hand geweezen: maar om de vestingen, de deuren en grendelen, welke den vyand in zynen geweldigen indrang eerst en meest moesten stuiten, had niemand met ernst gedagt, zelfs zy niet, aan wien deeze zaak voor alles hoog en duur is aanbevolen. Overal vondt men verwaarloosde wallen, overal gebrek aan kanon, affuiten, kogels, buskruid, en allerleije krygsbehoeften, terwyl de vyand vast zyne magt herwaards deed aanrukken. Zyn verre afstand was het eenig middel van ons behoud, anders had hy op de eerste kanonschoot zonder uitstel, zonder tegenstand in onze landpaalen kunnen vallen, en dezelve verwoesten. —— De laage ligging van ons Land

ver-

veroorzaakt eene gunstige gelegenheid, om het onder water te zetten, en zelfs zwakke sterkten voor den vyand ongenaakbaar te maaken; maar ook deeze middelen van overstrooming waren vervallen, en voor het grootste gedeelte onbruikbaar. Het klein getal van bezoldelingen, waar van een eenige hoofdvesting byna het derde gedeelte vorderde, wierd geenzins toereikende bevonden, om van rondsomme de grenzen te bewaaren, en den indringenden vyand overal het hoofd te bieden. Nieuwe krygsbenden, schoon veel gemakkelyker te verkrygen dan gewapende oorlogschepen en kundige scheepsbevelhebbers; waren egter niet zoo gereedelyk aan te schaffen, als het gevaar wel vorderde, terwyl men veele *Duitsche* Vorsten huiverig vondt, om zich in eenige onderhandeling tegen hun Opperhoofd in te laaten. Hoe zullen wy dan, myn waardste Reinhard! hoe zullen wy bestand zyn, indien wy op ons zelven gelaaten worden, tegen een der magtigste Vorsten, welke thans in *Europa* heerschen, indien het hem ernst blyft een gewaanden hoon te wreeken en zyne eischen, hoe onregtmaatig ook, met het zwaard te beslissen! Terwyl men *Pruissen* wantrouwt, om even dezelfde reden, die dit magtig ryk, het welk meermaalen de balans van *Europa* alleen in evenwigt hield, naauwer dan voorheen aan

ons Gemeenebest verbondt; terwyl *Engeland* ongezind en onvermogend is om de Verbonden te handhavenen, welke deszelfs belang heeft helpen maaken, blyft *Vrankryk*, zo wel als in den voorigen oorlog, onze eenigste toevlugt; maar *Vrankryk* kan ook niet, dan schoorvoetende zich om onzent wille in een oorlog inwikkelen, daar het pas een bloedigen stryd, schoon met eere voldongen en zich byna daar by uitgeput heeft; —— een oorlog, dien het zou moeten voeren tegen den broeder van zyne Koningin, wier invloed op het hart van haaren Gemaal en zyne Staats-Ministers verbaazend groot is.

In deezen verlegen toestand bevinden wy ons thans, myn REINHART; een' toestand zo zorgelyk, dat ik noch rusten noch duuren kan, wanneer ik er aan denke. Was dezelve alleen maar van die gelukkige uitwerking, dat met een verdubbelden yver alle vermogens, die in onzen boezem zyn, eenpaarig wierden in het werk gesteld, om ons in een staat van tegenweer te stellen, tegen dat het zomersaizoen den veldtocht opent. Maar hebben wy niet gevoelig in den *Engelschen* oorlog geleerd, hoe weinig het baaten kan, wanneer eene onverwinnelyke tegenstand alle poogingen tegenhoud, de beste besluiten zonder uitvoering laat, de schoonste gelegenheden laat voorby slippen, en alle onderneemingen

ver-

verydeld? Is er nu iets beters te verwagten, nu het vuur van tweedragt door het nieuw gevaar op nieuws schynt aangestookt te zyn, en met dubbele woede uit te barsten? —— nu men elkander de bitterste verwytingen doet, en de schuld van geledene rampen en toekomende onheilen poogt op den hals te laaden, om daar door een aanhang te maaken, of zelf de ingezetenen tegen hunne wettige Overheid op te zetten, het benauwde Vaderland, door inwendige oproerigheden, in den allerakeligsten toestand te brengen, en door eene onbezuisde menigte de raadslagen van den Souverein te belemmeren, even of men het er op toeleide om alle orde en ondergeschiktheid te verbreeken, of door een' algemeene verwarring nog erger oogmerken te bereiken. Gy kunt alleen daar uit opmaaken wat gevolgen wy, geduurende deeze oneenigheden, te wagten hebben, daar men met alle magt de wapening van *Neêrlands* Burgers, het laatste — maar ook een toereikend plegtanker, in den uitersten nood, indien het met beleid en moed gebruikt wordt, heeft zoeken te beletten, en het door verkeerde indruksélen en heimelyke aanstookingen zo ver heeft weeten te brengen, dat veelen de wapens, die zy voor 't Vaderland en de bescherming van hunne Medeburgeren moesten aangorden, liever wilden wenden tegen hunne broederen, die zich gewillig toonden, om aan hunne ver-

pligting te voldoen: — liever onder eene banier van wederspannigheid wilden keeren tegen hun eigen Overheden, welke hun ter goeder trouwe waarschouwden, en hun de middelen aan de hand gaven om hunne huizen, hunne vrouwen en kinderen te verdedigen, wanneer dezelve door ontmenschte *Barbaaren* stonden aangevallen te worden. Dit oproer is ter naauwernood gelukkig gestuit; de welverdiende straf zal den schuldigen, de vreeze den kwalykdenkenden misschien in toom houden; maar wat zal men met zulke bevooroordeelde onwilligen uitrigten? hoe gevaarlyk zullen zy weezen, wanneer zy in den wapenhandel eenmaal zyn bedreeven geworden? wanneer zy by een' ongunstigen ommekeer van zaaken de gelegenheid waarneemen om zamen te rotten, en het gesmoord geweld met dubbele woede laaten uitbarsten?? ——— ——— ———

Wie zal ons verzekeren tegen al de ysselykheden van een burger-oorlog, myn REINHART? Mogelyk denkt gy, zyn de Besoldelingen van het Gemeenebest wel in staat om de zamenrottende menigte te verstrooijen, of hun in den toom te houden. Maar hoe weinig zyn ook deezen te vertrouwen, wanneer sommigen heimelyk het vuur van oproer aanstoken, tegen het uitdrukkelyk bevel van den Souverein leuzen van oproer voeren, of waanen dat zy van niemand afhangen, aan niemand ge-

gehoorzaamheid schuldig zyn, dan aan hem, wien zy alleen als den eersten uitvoerder van de bevelen van de hoogste Magten, als hun Veldheer, en niet als hun Vorst hadden te eerbiedigen. —— Wat is er te wagten in zulke Steden, daar de Burgers geen toevlugt by hunne Overigheid vinden; —— daar de baldaadigheden van een onstuimig Gemeen tot nog toe ongestraft worden toegelaaten? Wat zal het noodlot van zulke Provincien zyn, waar men met elkander om het meesterschap dingt, terwyl het water aan de lippen komt, of waar zy daadelyk alles naar hun welgevallen buigen, alles tot bereiking van hunne bedoelingen, tot versterking van hunne party inrigten, terwyl de tegenbetuigingen der Welmeenenden te vergeefsch in hunne vergaderingen gehoord, en de smeekingen der verdrukte Burgeren om de herstelling hunner rechten verworpen worden. —— Het is dus, myn REINHART, een *magor misfabib*, een schrik van rodsomme, ellende van binnen, gevaar van buiten. ——

Het is zo, men meent dat het laatste wel zal overdryven, zonder dat wy in een twyfelagtigen, kostbaaren, en verderflyken oorlog ingewikkeld worden, dat alles door onderhandelingen, onder bemiddeling van *Vrankryk*, zonder bloedstorting, zal worden afgemaakt; dat de waare bedoelingen van den Staatkundi-

gen JOSEPH zich onder eenen fluijer bedekken, welke de opening der *Schelde* alleen tot een voorwendfel gebruikt, om zich te zekerder in ftaat te ftellen tot het uitvoeren van zyne oogmerken. Het kan zyn; maar hebben wy ons niet op dezelfde wyze om den tuin laaten leiden, toen *Engeland*, van wien wy nimmer vermoeden konden, dat hy het overgroot getal zyner vyanden nog zonder noodzaake zou durven vermeerderen; —— met wien wy dagten de gereeze gefchillen zeer gemakkelyk door eene onderhandeling te kunnen afdoen; toen *Engeland* zyn flag waarnam, en ons de gevoeligfte flagen had toegebragt, eer wy wakker waren? Is het zoo zeker, dat men onze aandagt niet zoekt af te leiden, en de pas ontwaakte yver te doen verflaauwen om ons te zekerer te overvallen, en als een prooi zonder tegenftand te overweldigen? Zullen wy, zo de onderhandelingen niet andermaal vrugteloos/afloopen, zonder vernedering en zonder een brok van het weinige, dat wy bezitten te verliezen, de wydgaapende eifchen van een' JOSEPH kunnen bevredigen? Zal hy zo gemakkelyk van de *Schelde*, waar van de veiligheid van dien kant, de welvaart van *Zeeland*, de bloei van *Amfterdam*, en de geheele Graanhandel afhangt, willen afzien. —— Zal hy het fterke *Maaftricht* laaten flippen? of zullen wy het verdedigen van onze

rech-

rechten en de behoudenis van het geen wy zo duur gekogt hebben, met geld moeten afmaaken, met hem moeten afmaaken, die sederd lang onze Schuldenaar was? Wat zal er eindelyk van ons worden, wanneer elk inhaalig Vorst ons harde eifchen voorfchryft, en ons op de minfte weigering, op den eerften tegenftand, met zyne overmagt dreigt, of onze fchatten afperst! Ja, wat zullen wy van Hem in 't vervolg te wagten hebben, wiens uitzichten zo ver en wyd zich uitftrekken, wanneer wy alleen maar genoodzaakt worden, om zyne gemaakte kosten te vergoeden!

Gy kunt uit dit alles opmaaken, myn' waardfte! in welk eene naare onzekerheid wy verkeeren, daar ons lot door de grilligheid van Vorften moet beflist worden. Wat dunkt u, hebben wy dan geen reden van de uiterfte bekommering, daar niet minder dan de behoudenis of het verlies van iets, dat ons allerdierbaarst is, hier van afhangt? Meermaalen waren wy in een verwarden, in een byna verlooren toeftand; maar, ik heb het reeds gezegd, het middel, waar van men zich toen ter redding bediende, is reeds aangewend, maar te vergeefsch aangewend; werwaards zullen wy dan onzen toevlugt neemen? tot dat Weezen, het welk ons wel tot op den rand van ons verderf heeft laaten komen, maar telkens door een Almagtige hand te rug getrokken? Ja,

Hy gedroeg zich tot dus verre als *Nederlandsch* God; op Hem moeten wy wagten; geen duister zo akelig, of Hy kan op 't onverwagtste het licht doen uitbreeken, en ons een uitkomst schenken, van waar wy het nimmer verwagten konden. Dan, zal Hy zulks doen? zal Hy altoos de God van *Nederland* blyven? kunnen wy daar rekening op maaken? hebben wy onzen weg hier naar ingerigt? Terwyl men woelt en wroet in eige ingewanden, denkt men wel om in tyds zich tot dien God te keeren, die hulpe in benaauwdheid beloofd heeft, maar die ook erkend, die er ook om aangeroepen wil zyn? En wat toch zullen wy bidden! Durven wy ons beroepen op het regt gebruik maaken van die middelen, die zyne goede Voorzienigheid ons bezorgde? — durven wy vry betuigen, dat, elk in zyne betrekking, van den grootsten tot den kleinsten, het zyne heeft toegebragt, om het Vaderland te redden uit de verlegenheid, waarin het zich bevind; dat men voor deszelfs welzyn alles heeft opgeöfferd of in de waagschaal gesteld, gelyk onze Voorvaderen deeden? maar dat wy uit den eenen nood in den anderen ingewikkeld, en onze vyanden zo menigvuldig, zo sterk zyn, dat wy, buiten zyne kragtdaadige redding, vroeg of laat, zullen overweldigd worden! Het laatste is waar; maar durven wy ook het eerste voor

Hem

Hem belyden? Dit behoorden wy te kunnen doen, om met vrymoedigheid, zonder een veroordeelend gewisſen, tot Hem te kunnen naderen: en zynen zegen op onzen arbeid en ons waaken te verwagten; maar hoe verre is het er van daan, dat wy dit voor een alweetend God zouden durven ſtaande houden!! Zullen wy dan van Hem vorderen, dat Hy, niettegenſtaande wy onzen tyd met twisten doorgebragt hebben, en onze wapens tegens elkanderen, in plaats van tegen onzen vyand keeren; niet tegenſtaande wy zorgeloos onzen tyd verſlaapen, onze belangen verwaarloosd, en de middelen ter handhaving onzer rechten geenzins naar behooren gebruikt hebben? —— Zullen wy, des niet tegenſtaande, verwagten mogen, dat Hy ons echter onmiddelyk uit den Hemel helpen zal; dat Hy, buiten noodzaaklykheid, daar de gewoone wegen toereikende waren, zo ze by tyds ingeſlagen wierden, om onzent wil wonderwerken zal doen? —— Onze zaak is ook nu ten hoogſten rechtvaardig, gelyk zy was in het voorige geval: God zou zich kunnen ontfermen over het arme Volk, dat aan al dit verzuim geen deel had, terwyl het de ſmertelyke gevolgen van het verwaarloozen zyner belangen moet ondervinden: maar hebben wy het er na gemaakt, myn Reinhart, om zulks te verwagten, wat dunkt u? —— Welk eene ongevoeligheid heerschte er

onder het Volk van *Nederland*, en zal er zo lang heerſchen, tot dat de vyand daadelyk door onze muuren in het huis inbreekt, en onze goederen wegrooft. Neemt de onverſchilligheid, de kleinachting voor den Godsdienst niet nog gaande weg de overhand, naar maate onze zaaken meer agterwaards gaan, en wy God meer van nooden hebben? of mag ik van den openbaaren Godsdienst tot den byzonderen geen algemeen gevolg trekken? laaten wy dan het verval in de Zeden beſchouwen, die hand over hand meer verwilderen, meer ongeregeld, meer zedeloos worden, naar maate de veiligheid van ons Land, en de welvaart van deszelfs Ingezetenen agter uit gaan! Men heeft menigmaalen ons zoeken te beduiden, dat de klagten over de Zeden al oud en in alle eeuwen gehoord zyn; dat dezelve in zommige opzigten wel verergeren, maar in andere opzigten verbeteren, en over het geheel genomen dezelfde blyven. Ik beken het, dat eene toeneemende beſchaafdheid en kunde ons verlost hebben van zommige ongeregeldheden welkè in oude tyden meer in zwang gingen; maar kunnen deeze opweegen tegen de hand over hand toeneemende pragt en weelde, welke, geduurende myn leeftyd, van jaar tot jaar is aangewasſen, ſchoon ze telkens de uiterſte hoogte ſcheen bereikt te hebben; ſchoon de bronnen, waar uit dezelve moeten goed gemaakt worden,

den, naar evenredigheid afneemen. —— Kunnen ze opweegen tegen de fchennis van de wetten der zedigheid en eerbaarheid, waar onze Jeugd naauwlyks kennis meer aan fchynt te hebben; —— tegen de losbandigheden, waar aan zy zich overgeeft, met verachting van het lieflyk jok des huwelyks, waar onze Voorvaderen zo veel mee ophadden, en dat alleen onzen Staat met goede en wettige Ingezetenen bevolken kan; —— tegen de menigvuldige en onbefchaamde fchending van de heiligfte banden van den Echt, waar door duizend huisgezinnen in wanorde gebragt, en de trouw tusfchen den man en de vrouw voor eeuwig vernietigd wordt. Nooit wierden zulke ongeregeldheden zo openlyk, zo onbefchaamd en ongeftraft gepleegd. —— En, dat hier van een noodwendig gevolg is, men is byna geheel afgeweeken van die deugden, welke onze Voorvaderen van andere Natien onderfcheidden, waar door zy het Gemeenebest uit een klein beginfel het hoogfte toppunt hebben doen bereiken: van dien geest van Nyverheid en Kloekheid — van die ongekreukte Eerlykheid in alle handelingen — van die Zuinigheid en dat overleg in het huishoudelyke, waar door ze tot byzondere en openbaare onderneemingen in ftaat gefteld wierden, — waarin zy andere Natien tot verbaazing verftrekten en den loef afftaaken. —— Men is er van af-

ge-

geweeken, om dat ze ouderwetsch zyn, om dat men opzettelyk het character der Natie schynt te willen veranderen, en dat van andere Volken aanneemen, wier Zeden zo kwalyk aan een *Nederlander* passen; waar door de liefde tot het Vaderland, die edele fierheid, die zugt tot vryheid, welke den *Batavier* overal kentekende, waar door hy voor niemand zwigten wilde, meer en meer verlooren gaan. En zou men het by den Gemeenen Man, daar het zulke voorbeelden heeft, beter kunnen verwagten? Men heeft het zwelgen op de maaltyden der Aanzienlyken in veele, geenzins in alle plaatzen, afgeschaft; maar men geeft zich onder de smalle Gemeente zo veel te meer toe aan het misbruik van den sterken drank; de Genever is by het grootste gedeelte eene behoefte geworden, die zy zo min kunnen missen als kost en kleederen: — de Vrouwen, zo zy al niet mee drinken, en hoe veelen doen zulks, zyn verkleeft aan haare warme dranken, en verdrinken haaren tyd, haare kragten, haare gezondheid; verspillen het kleine overschot van 's Mans winsten, en verwaarloozen haar huisgezin. Hoe kan men in zulke Mannen en Vrouwen eene kloekheid, eene werkzaamheid, een overleg verwagten, welke hun alleen in staat kan stellen, om op eene eerlyke wyze hun brood in een Land te winnen, daar de verbaazende groote lasten en de overvloed van

geld

geld alles duur maakt. De fchaamte, welke den eerlyken *Nederlander* te vooren te rug hield, om gegeeven en gebedeld armenbrood te eeten, is by zeer weinigen bekend; wanneer de drank berooide hoofden en huisgezinnen heeft gemaakt, en de handen flap geworden zyn, is de armenkas of de bedelzak een gereede toevlugt en te dikwerf een al te gereed hulpmiddel, waar door de luiheid geftyfd, en het verderf onder de fchamele menigte ongeneeslyk gemaakt wordt. Naar maate zy zich hier door afhankelyker maaken van hunne gegoede Medeburgeren, en derzelver lasten vergrooten, neemen zy toe in ongodsdienftigheid en ongeregeldheid van Zeden, welke door eene allerflegtfte opvoeding, eene onvoorbeeldelyke morsfigheid en verwaarloozing van alles, onder hunne kinderen voortgeplant wordt. De drank maakt hun te ftouter en onderneemender; en zy, die niets te verliezen hebben, zullen zich voor een vry gelag zeer ligtelyk tot alles laaten gebruiken; vooral wanneer zy merken dat zy gevreesd worden, en hunne onderneemingen hier en daar gelukken, ten minften ongeftraft blyven. Wanneer de ondergefchiktheid dus gaande weg verlooren raakt, wanneer eene woeste menigte toom en breidel wechwerpt, wat is er dan te wagten? Wat hebben wy in de voorige jaaren beleefd? welke tooneelen heeft men nu weder geöpend? Hier van daan, dat

men

men zich openlyk tegen zyne Overheden durft verzetten, deszelfs bevelen minagten, en alle mogelyke smaadheden aandoen: —— terwyl deeze ongeschiktheid en wederspannigheid zyn doorgedrongen tot de dienstbaaren, die uit deze clasfe doorgaans worden opgeleverd, van en in de handwerken en huisgezinnen de grootste verwarringen en onaangenaamheden te weeg brengen. —— Zo mag men zeggen: „ de groote Lieden zyn ydelheid, de kleine Lieden zyn leugen, te zamen in de weegschaal opgewogen, zyn ze ligter dan de ydelheid bevonden." Ik beken, dat er onder de eersten en laatsten gevonden worden, welke zich door het algemeen bederf der Eeuw niet hebben laaten wegsleepen; —— dat er nog een middelstand is, onder welke de minste verbastering is ingeslopen, onder welke zeer veele braave weldenkende regtgegeäarde *Nederlanders* worden aangetroffen; maar gy zult my teffens moeten toestemmen, myn REINHART, dat derzelver getal gaande weg afneemt, naar maate zy vermeerderen, die zich door den verleidenden stroom laaten wechsleepen, welke zo veel te gevaarlyker wordt, naar maate hy in grootte en geweld toeneemt. Zullen er dan eindelyk wel dyken of dammen gevonden worden, die sterk genoeg zyn om deszelfs verwoestenden voortgang te keeren? Hoe veele kinderen en nakomelingen ken ik, kent gy

zelfs,

zelfs, welke de beste opvoeding, en de braafste voorbeelden van hunne ouderen genooten hebben; welke nu van hunne zedigheid en ingetogenheid zyn afgeweeken, en met de doolende menigte het breede pad van verkwisting en ongeregeldheid zyn opgegaan! Treffende onheilen en gevoelige rampen, bragten veelen in vroegere tyden tot nadenken, deeden hun ſtil ſtaan of te rug keeren, maar wat uitwerking heeft het nu te wege gebragt, ſchoon men ſederd veele jaaren ſlag op ſlag geleeden heeft, en onze Staat gaande weg verergerd is! Geeft het eenige ſtoornis in de vreugde, eenige opkorting in vermaaken en noodelooze uitgiften, eenige ſtremming in ongebondenheid, en Godonteerende bedryven? begint men om te zien naar geſchikte middelen om zich te redden, wanneer het Schip van Staat eindelyk tusſchen zo veele klippen, na zo veele ſtormen doorgeſtaan te hebben, terwyl de Opperhoofden en Stuurlieden oneens blyven, op het onvoorzienſte mogt te berſten ſtooten, om dan het leven te redden, en zyne dierbaarſte panden te behouden? Gy weet het, myn' waardſte! die meer gelegenheid hebt dan ik, om de groote waereld te zien. Gy zult met my overreed zyn, dat de meesten het gevaar, waar aan zy reeds gewoon zyn, hoe zeer het nadert, even verre weg oordeelen; en zo het behoud van hun Vaderland hen

hen al ter harte gaat, op een gansch onzekeren uitkomst blyven wagten.

Wanneer dan alle poogingen ter geneezing van onze kwaalen, die de Voorzienigheid telkens met verdubbelde kragten heeft aangewend, te vergeefsch zyn; wanneer de zekerste behoedmiddelen tegen de toeneemende overdaad en weelde, de voornaame bronnen van de verwildering en het bederf der Nationaale Zeden; —— het verlies van onmeetelyke schatten en de vermindering van herstellende winsten; wanneer deeze anders onfeilbaare behoedmiddelen zelfs mislukken, zal ze dan ons niet eindelyk aan ons zelven overlaaten, en de bitterste gevolgen van onze onbezonne dwaasheid doen ondervinden? Zo gingen de meeste Gemeenebesten te gronde, zeer schielyk te gronde, naar dat zy hooger toppunt beklommen hadden: —— en ik vreeze, dat wy, die langzaamerhand, maar in deeze laatste jaaren zeer sterk gedaald zyn; dat wy op het onverwagtste, een val zullen doen, die gansch *Europa* zal doen t'sidderen, ten zy eene Hemelsche tusschenkomst het keere, en ons nog eenig uitstel verleend wordt. Maar, ik heb het reeds gezegt, wy kunnen er geene rekening op maaken, daar het verderf in ons is, en wy tot nog toe naar alle middelen van herstelling niet hebben willen luisteren. In zulk een geval wierd dikwerf het eene volk, en zomtyds het slegtste van beiden, gebruikt

om

om het ander te straffen, te vernederen, of te overweldigen. En wie weet wat ons nog over het hoofd hangt!

Ik beken, dat zulk eene gedagte alleen in staat is om een hart; dat niet onverschillig denkt omtrent het Vaderland, met kommer te vervullen, en uwe vreugde te weeren; maar is het geene weldaadigheid, is het geene plicht, iemand te waarschouwen, wanneer men gevaar ziet, vooral wanneer men denkt, dat hy het oog niet op hetzelve heeft gevestigd, en het gevaar daar door des te grooter; het verderf te zekerer wordt? Had ik geene reden, daar ik in zulke denkbeelden verkeer, daar ze dag aan dag by my verzwaard worden, om te zeggen: „de dag des doods is beter dan de dag wanneer iemand geboren wordt?" Ja, myn REINHART, ik verklaar u op myn woord van eer, dat het my dikwerf te bang in myn Vaderland geworden is; dat ik, niet langer in staat, om het vertreeden van deszelfs eer- en belangen te draagen, elders een uitwyk zoude gezogt hebben; waar ik myne ziel minder zou kwellen, wegens de slegtigheden, die zich hier meer en meer aan myn oog ontdekken, zo ik minder aan hetzelve verknogt ware geweest: En werwaards zou ik my keeren? Zal een vrygeboren ingezeten van een Gemeenebest, uit vrye verkiezing, een onderdaan worden? kan een *Neder-*

lander, van myne jaaren en denkwyze, zich in een *Engelschman* of in *Franschman* herſcheppen? In *Duitschland* en overal beſpeurt men min of meer verwarring, bederf en onderdrukking, tot zelfs in het zo zeer geroemde *Zwitzerland* toe, waar de *Ariſtocratie* de overhand heeft, of zo dezelve al door eene Volksregeering wordt vervangen, in meest alle *Cantons* den Vreemdeling zeer veele voorrechten betwist worden. —— Dat ik dan op den Grond, waarop ik geboren en opgevoed ben, by myne Vaderen verzameld worde; maar dat ik de vryheid en onafhankelykheid van myn Vaderland niet overleeve! want dan zou het eene voor ons nog meer algemeene waarheid worden, „ de Dag des Doods is beter, dan de dag wanneer iemand geboren wordt." Meent gy, dat ik te zwaar tille, dat ik feile in myne gronden? onderricht my, myn REINHART, en ik zal my gelukkig rekenen, wanneer gy dezelve wederleggen kunt.

Geloof intusſchen, dat ik ben,

Uwe ABELAART.

DER-

DERDE BRIEF.

AAN

ABELAART.

Inderdaad, myn waarde ABELAART, gy hebt uw oogmerk voor een gedeelte bereikt. Het deel dat gy neemt in onze smerte, heeft ons eenige verligting gebaard; en wy zouden het voor uwe welmeenendheid, —— voor ons zelven niet verantwoorden kunnen, daar gy zo veele moeite om onzent wille onderneemt, dat wy niet met u medewerkten in het afleiden van onze droevige kwyning. Gy hebt my genoodzaakt myne aandagt meer dan te vooren op het Vaderland te vestigen, meer dan te vooren deszelfs rampen te voelen; en, schoon de gordynen van een nieuw treurtooneel hier door voor ons opengeschoven worden, vinde ik deeze voldoening onder het oplettend aanschouwen, dat ik in deezen opzigte beter beantwoorde aan het geen ik als burger aan myn Vaderland verschuldigd ben. Ik heb dus reeds eene dubbele verpligting aan u, en egter durf ik zo vry zyn om van uw geduld en uwe goedheid,

nog meer te vergen. —— Zeer gaarne wenschte ik over deeze gewigtige ſtof eene geregelde briefwisſeling met u aantevangen, op dat myne aandagt te meer gevestigd blyve; maar wilde daar by bedingen, dat het my vry ſtaa myne tegenbedenkingen, zonder eenige agterhoudendheid, aan u medetedeelen, op dat ik te beter door u moge onderrigt worden, die zo veel meer dan ik gezien, en zo veel langer u gewend hebt op alle de ſtaatswisſelingen, en de waare belangen van ons Vaderland agt te geeven. Gy weet toch, dat ik uit een huis geſprooten ben, het geen de grootſte betrekking op de Princen van *Orange*, of, gelyk gy het noemt, het huis van *Nasſau Diets* gehad, —— en daarvan de grootſte gunsten en bevorderingen in het *politieke* en *militaire* genooten heeft; —— dat er eene vertrouwelyke verſtandhouding en vriendſchap tusſchen WILLEM DE VIERDE en myn Vader heeft plaats gegreepen, waar door my de gunstigſte gevoelens voor dat Vorstelyk huis van kindsbeen af zyn ingeboezemd, van welke men niet ligtelyk kan afgaan, vooral niet wanneer zy door een man van *crediet*, van wien wy al ons tydelyk geluk te verwagten hebben, ſteeds aangekweekt worden. Gy begrypt wel, dat ik niemand dan myn Oom bedoele, welke onophoudelyk zyn werk maakt, om my te vormen, en des te geruster die posten aan my door den tyd te vertrouwen;

wel-

welke hy, door zynen invloed op den Erfstadhouder, voor my denkt te verwerven. Gy kunt dus gemakkelyk hier uit afleiden, dat ik gewoon ben de zaaken in een gansch ander licht te hooren voorstellen, en, schoon ik niet ontveinzen kan, dat ik al sedert lang myne vooroordeelen en de verzekeringen van mynen *Patroon* heb beginnen te wantrouwen, ben ik egter nog niet genoeg overreed van de gegrondheid uwer aanmerkingen, om geheel in uwe gevoelens overtegaan. Vergun my dan, dat ik eenige weinige tegenwerpingen maake! zy zullen voornamelyk over den *Engelschen* oorlog —— de Keizerlyke vorderingen, en onzen Erfstadhouder ingerigt zyn.

De *Engelschen* hebben ons hard behandeld: — maar is deeze behandeling zo onregtvaerdig, zo schreeuwende geweest? moesten wy hun geen Volk en Schepen bygezet, en ons aan de *Tractaaten* gehouden hebben? —— hebben wy hun geene redenen gegeeven om ons als Bondgenooten, die hun tot last waren, aftesnyden, en zelfs vyandelyk te behandelen, wanneer wy *Vrankryk* door den toevoer van veele materiaalen in den Oorlog styfden? —— mogten zy dit niet met geweld beletten? hebben wy hun, door het verleenen van convooy aan onze houtschepen, niet ontydig verbitterd? was het niet even zo dwaas, om het belang van eenige weinige kooplieden, de vriendschap van

een' ouden en natuurlyken Bondgenoot, en den welvaart van den ganschen Staat te waagen, als het vreemd schynt, dat men ten gevalle van een huis van *negocie* zich een nieuwen en wegens zyne legging een gevaarlyken vyand ter zee zou op den hals haalen, terwyl men te lande van rondsomme bedremmeld is. Zou ons al het geen wy thans ondergaan moeten, en nog te dugten hebben, wel overgekomen zyn, indien wy met *Engeland* niet zo ondankbaar gehandeld, en moedwillig gebroken hadden, of, laat ik liever zeggen, door onze partydigheid voor *Vrankryk*, en door de zigtbaare neiging voor de wederspannige onderdaanen van *Engeland*, hetzelve Ryk geene aanleiding gegeeven hadden om met ons te breeken? Daar door verviel hunne *guarantie* van onze *barriere*; daar door kreeg de Keizer den kans schoon, vooral daar men hem dezelve zo gereedelyk afstondt, en hy dus de Staaten voor een gedeelte ontzette van de beheersching van verscheide rivieren en wateren op zyn grondgebied. Men was toch, gelyk gy weet, van *systema* veranderd, en reekende de *Barriere* steden een nutloozen last; daar de bezettingen ver van de hand in onzen boezem beter konden gebruikt worden, en hy, die meester in het veld is, toch meester is van de steden en sterkten. Heeft men hem zelf dus geene aanleiding ge-

geeven, om te denken, dat de Staat van het tractaat van *Barriere* afziet, en dat hy dus vryheid heeft, om het recht voor zyne landen te herroepen, dat God en de Natuur aan dezelve gegeeven hebben? Was het raadzaam zulk een groot en magtig Vorst, in het uitoeffenen van dit recht met monden van metaal tegen te spreeken; indien men het niet raadzaam vond hem een *coup* aftewinnen, en gansch *Braband* en *Vlaanderen* te ontweldigen, om ten deele ten zynen koste en op zyn grond den oorlog te voeren. Men heeft ook hier van, ten gevalle van *Vrankryk*, afgezien, daar *Vrankryk* ons verpligten zal schadelyke en vernederende voorwaarden aanteneemen, gelyk het geval met *Engeland* geweest is, of den last van den oorlog te draagen. Maar misschien zou *Joseph* zich alleen met het openen van de *Schelde* te vrede stellen, en was deeze party niet veiliger voor ons, dan ons gansche Land om het voordeel van eenige kooplieden te waagen; —— dan aan een onzekere uitkomst het welvaaren en het bloed van zo veele onnozelen opteöfferen? —— Nu ziet men, hoe goed het geweest was, indien men aan de waarschouwingen en verzoeken van Zyne Hoogheid tot vermeerdering van landtroepen had gehoor gegeeven, dan zou men met meer kragt de vorderingen van den Keizer kunnen tegenspreeken, en wanneer wy

in ſtaat en gewapend waren, het eene mes het andere in de ſchede houden, daar onze magt, nu in lang niet tegen de zyne opgewogen, niet eens in ſtaat is, om de *guarnizoenen* naar behooren te bezetten —— ik laat ſtaan, met eenigen luister in het veld te verſchynen.

Wordt hy dus door de uitkomst gerechtvaerdigd, die zo lang een twistappel in onze Republiek geweest is, als de Engelſche en binnenlandſche onlusten geduurd hebben, waarom blyft men nog voortgaan al de gelede rampen van den oorlog en den aanmerkelyken agteruitgang van ons welvaaren op zyne reekening te ſtellen? Heeft Zyne Hoogheid niet zo wel op de vermeerdering van de Zeemagt als van de Landmagt aangehouden? en was hy in ſtaat, toen tot het laatſte eindelyk beſlooten wierd, om alles te bezorgen toen alles ontbrak; om overal te zyn, daar alles ongeredderd was? —— Is het hem zoo kwalyk te neemen, dat hy eene zwakke Zeemagt niet in de waagſchaal heeft willen ſtellen, wanneer dezelve eindelyk een klein *esquader* oorlogſchepen uitmaakte? of was aan hem de uitvoerende magt alleen aanbevolen, en dus aan hem alleen de zo zeer beklaagde werkeloosheid te wyten? Welke kundigheden in alles wat aan het Zeeweezen verknogt is, welke eene volmaakte *correſpondentie* van alles wat er op Zee, in de de Vlooten, in de Krygsraaden omgaat, wordt

er

er niet vereischt om met volkome zekerheid een juist oordeel te kunnen vellen over alles, wat er kon en behoorde gedaan te worden! — Welk eene noodlottige zamenloop van onvoorziene omstandigheden, kan er plaats grypen, en heeft er in deezen oorlog plaats gegrepen, welke alle uitzigten verydeld en de best beraamde besluiten onuitvoerlyk maakt! — Of zou men van een gebooren Nederlander, die zo veel belang heeft en, volgens zyne betuiging, stelt in zyn Vaderland, die uit een huis gesprooten is, het geen de grondvesting van deeze *Republiek* tot deszelfs grootste roem rekent, kunnen vermoeden, dat hy om eenige reden ter waereld zou kunnen besluiten om de afhankelykheid en welvaart van hetzelve willens en weetens te verwaarloozen, en deszelfs vyanden in de hand te werken? Wat dunkt u hier van, myn ABELAART, stel u eens in zyne plaats! Moet het zulk een Vorst dan niet hard, niet ondraagelyk gevallen zyn, dat hy hier van evenwel verdagt gehouden en openlyk beschuldigd wierd? — dat hy, weleer het voorwerp van algemeene liefde, agting en toejuiching, nu hier van beroofd en blootgesteld word aan aan allerley lasteringen en verguizingen, welke hy in onderlinge gesprekken, in paskwillen en spotprenten ondergaan moet! —— hoe moet dit een mensch van zyn geboorte en gezag grieven! en zou hy zich zelven dan nog

meer vernederen, nog meer vrywillig afstaan, daar men hem met geweld zo veel ontnomen heeft? zou hy zyne haaterenin de hand werken, die het op de geheele vernedering van hem en zyn huis toegelegd hebben, en die op deszelfs puinhoopen hun gezag en grootheid zoeken te vestigen? hier van openbaaren zich reeds de duidelykste bewyzen, nu zy, die zich van de tusschenkomst van het Volk tot bereiking van hun oogmerken bediend hebben onder den naam van het *patriottismus* en voorwendsel van hun Vaderland vry te maaken en te beveiligen van den al te grooten en gevaarlyken invloed van den Stadhouder; nu deezen het masker reeds beginnen afteligten, en zich tegen den al te grooten invloed van het Volk te verzetten, uit vreeze, dat zy van hetzelve afhankelyk zouden worden. In plaats van deszelfs oude voorrechten en herkomsten, gelyk zy voorgaven, te herstellen en te bevestigen, zoeken zy zelven op den throon te geraaken; de *Aristocratie*, waar tegen het Stadhouderschap het beste hulpmiddel is, te herstellen, en dus al het vermogen in eenige familien te vestigen, waar door al de verwarringen en onderdrukkingen, die vóór het jaar 1748 plaats hadden, moeten herleeven, en van de Stadhouderlyke regeering niets meer dan eene schaduw overblyven. Zo zal het Volk, in plaats van iets te winnen, er alles by verliezen, en het zal

on-

onder verscheide Prinsjes zugten, zonder ergens eenigen toevlugt over te hebben, terwyl de geduurige nayver en pooging om de overhand te behaalen of te behouden, het algemeene welzyn zal doen verwaarloozen, tot dat de zaak hoopeloos geworden is, of —— de raadelooze menigte gedrongen zal worden om de toonneelen van 1747 en 1748 te vernieuwen. Wanneer men ligtelyk tot dat uiterste zal vervallen, en waartoe vervalt eene misnoegde menigte niet, vooral, wanneer ze heimelyk aangezet wordt! —— om het laatste plegtanker wegtegooijen, en den Prins *Souverein* te maaken, want anders schiet er niet over, wanneer het erflyk opdraagen der Stadhouderlyke waardigheid met alle de *præëminentien* en het gezag daaraan vast, nog niet toereikende geöordeeld wordt. Zou dan de Vryheid en Welvaard van ons Land op zulk een klip, volgens uw denkbeeld, myn ABELAART, niet voor altoos te bersten stooten? hoewel er zyn, die meenen dat wy er niet veel by zouden verliezen, en dat de zaaken dan beter behartigd en spoediger uitgevoerd zouden worden.

Dit is de korte en zaakelyke inhoud van de geduurige gesprekken, ten huize van mynen Oom, en gy zult ten minsten wel willen toegeeven, dat veelen derzelve, in dat verband beschouwd zynde, uwe overweeging verdienen. Ik weet niet,

myn

myn Vriend, of gy dezelve wel uit zulk een oogpunt hebt aangemerkt, en of de geduurige ommegang en gesprekken met lieden, die anders denken, u ook niet zomwylen buiten staat gesteld hebben om geheel zonder vooroordeel te werk te gaan, en de gevallen, vooral die, daar de Prins in betrokken is, zo onzydig te beschouwen, als wel behoorde. Beproef dit eens, myn Beste, —— gy weet, dat ik een liefhebber van de waarheid ben, en daarom zult gy het my niet kwaalyk neemen, wanneer myne begrippen van de uwe verschillen. Onze gewoonte is toch openhartig met elkander te handelen, en langs zulk een weg kunnen wy het best by elkander komen, nadien het niet wel mogelyk is, dat twee Vrienden, die dezelfde denkwyze hebben, die beide de waarheid zoeken, niet eindelyk omtrent hetzelfde stuk de een den ander zoude overreeden.

Ik wenschte wel, dat gy eens by ons waart, wanneer myn Oom over dit stuk zich uitlaat, wanneer hy zich alle de vernederingen en smaadheden in de gedagten brengt, welke zyne geliefde Prins ondergaan moet: en ik moet bekennen, dat ze hem dikwerf de traanen uit de oogen geperst en my bewoogen hebben, wanneer ik het voorige by het tegenwoordige vergeleek, en my den goedhartigen en menschlievenden inborst van deezen Vorst

te

te binnen bragt, waarvan ik meermaalen de overtuigendste blyken gezien heb: ik twyffel niet, of het zou u ook getroffen hebben. Hoewel de sterke uitvaaringen, welke men by zulk een yverigen Voorstander van 's Princen party verwagten moet, tegen de ondankbaarheid van de Natie, welke zo veel aan het huis van *Oranje* verpligt is; —— tegen de zulken, die hem en zyne Vrienden, vooral zynen MENTOR, op wien hy zulk een naauwe betrekking heeft, met al hun vermogen van het vertrouwen en de liefde des Volks beroofd hebben, waardoor hy een en andermaal tot de harde noodzaakelykheid gebragt is om zich in het openbaar te verantwoorden, zonder dat men er eenig geloof aan gegeeven, eenigen agt op geslagen heeft: en, met één woord, de sterke uitvaaringen tegen al wat zich door den naam van PATRIOT onderscheidt, zouden u niet dan onaangenaam hebben kunnen zyn. Ik kon ze niet altoos met stilzwygen aanhooren; dan dit maakte zyne driften te meer gaande.

Doch laat ik my niet verder in deezen onstuimigen oceäan waagen. Ik heb u reeds meer dan te veel stof en arbeid verschaft, en zal my daarom geenzins uitlaaten over den toestand, waarin ik tot dus verre myn Vaderland beschouwd hebbe. Ik geloof, ja, myn ABELAART, dat het er kommerlyker uitziet,

ziet, dan ik my hetzelve voorgesteld heb; maar ik kan u tot nog toe niet toestemmen, dat het zo rampzalig met ons zoude gesteld zyn, dat er byna geen menschelyke hulp zou toereikende zyn; en wy zo weinig reden van hoope op een gunstige verandering zouden hebben tot redding en herstelling van onzen veegen staat. Intusschen moet ik volkomen toestemmen, dat iemand, die er zo over denkt, het zeggen van SALOMO in volle kragt moet aanneemen: „de dag des doods is beter, dan de dag wanneer iemand gebooren wordt."

Op myne CHARLOTTE hebben deeze woorden nog een' dieperen indruk gemaakt, zo het schynt. Het verlies van haaren dierbaaren Lieveling, die zy onder het harte gedraagen en met zo veele tederheid gezoogd hadt, heeft haar hart en oog van veele andere voorwerpen, die te vooren haare aandagt en oplettendheid gaande hielden, afgetrokken, en meer smaak dan te vooren in de eenzaamheid en Godsdienstige overdenkingen doen krygen. Zy voert die spreuk by veele gelegenheden in den mond, en betuigd, dat dit haar eenigste, en ook haar voldoende troost zou zyn, indien zy gelooven kon, dat de wysheid en goedheid van den Schepper haar kind zo spoedig van haar heeft afgerukt, om hetzelve voor de rampen des leevens in zekerheid te stellen, en het in een Hemelling zo

vroeg

vroeg mogelyk te herscheppen. Ik vinde de voorafgaande spreuk by den Vorstelyken Wysgeer van geen minder belang: „ Een goede Naam is beter, dan goede Oly, " en wenschte over dezelve wel eens eene doorkneede Verhandeling te leezen, gelyk myne Vrouw over de volgende, van welke gy, myn ABELAART, gebruik gemaakt hebt. Zy verlangt naar uwe tegenwoordigheid, en gy kunt begrypen, dat myn verlangen niet minder is. Laat ik intusschen niet lang wagten naar antwoord! uwe brieven zyn de beste vergoeding van uw afzyn, en gy zult my des te eer gerust stellen, dat gy myne bedenkingen ten besten duidt. Vaarwel, en gedenk aan uwen

REINHART.

VIER-

VIERDE BRIEF

AAN

REINHART.

Ik heb tot myne blydschap gemerkt, myn Reinhart, dat myne brieven uwe aandagt tot zich trokken, en myn oogmerk uwe goedkeuring weggedraagen heeft. —— Maar was het noodig my verlof te vraagen om uwe tegenbedenkingen in te brengen, wanneer gy met my niet van hetzelfde gevoelen zyt? Heb ik u dan eenige reden gegeeven om te gelooven, dat ik zo verliefd ben op myn eige denkbeelden, dat ik geen tegenspraak, zelf niet van myn Vriend zou kunnen dulden? Neen, myn Reinhart, ik vermoedde wel, dat wy niet op dezelfde wyze in dit geval, misschien het eenigste geval dagten; maar ik vertrouwde zo veel op uwe edelmoedigheid, dat ik wist dat onze vriendschap er niets by lyden zou, en kon het daarom te meer waagen, myn hart naar gewoonte voor u te openen, gelyk gy het voor my plagt te doen. Wy zullen het toch eindelyk ééns worden, en o hoe gaarn wenschte ik, dat ik de voor-

naamste

naamste van myne bezwaaren kon herroepen, en dat ik gelooven kon, dat het vooroordeel my de zaaken in een veel te ongunstig licht had doen beschouwen.

Ik heb myn hart op nieuw onderzogt, en vond het even als van te vooren vry van alles, wat hetzelve voor beter onderricht zou kunnen onvatbaar maaken. De zuiverste, de belanglooste hoogachting voor het Huis van *Oranje Nassau* is my van kinds-been af ingeboezemd; men heeft my hetzelve steeds leeren beschouwen als de voornaamste, zo niet de eenigste oorzaak, naast God, waaraan wy de bevryding van ons Gemeenebest, en de vrye oeffening van den *Protestantschen* Godsdienst te danken hebben. Dit ging zeker wat ver, maar gy kunt hier uit te eer zien, dat, zo min eene verouderde familiewrok, als eene zelf opgevatte verbittering wegens een afgeslagen verzoek of vermeinde verongelyking in my zelven of de mynen my tegen den Stadhouder vooringenomen hebben. Ik behoor zelfs onder die geenen, welke naar de herstelling van die waardigheid, zo noodig tegen de misbruiken der *Aristocratische* familie-regeeringen, weleer hebben gereikhalst; — welke by meer dan eene gelegenheid den vierden en den vyfden *Willem* met hartelyke gelukwenschingen hebben helpen inhuldigen: maar gy weet, ik had teffens altoos veel op met myn Vader-

land; en het was niet enkel eene blinde liefde voor een Vorstelyk huis, —— niet enkel eene onberedeneerde dankbaarheid, die wy ook aan andere geslachten schuldig zyn, — veel min eenig uitzigt van byzonder voordeel, dat ik nimmer van die zyde gezogt heb; maar het behoud, het herstel, de bloei, de luister van dat Vaderland, en de handhaaving van den vryen Godsdienst, welke my zo veel met hun deeden op hebben, van wier invloed in de regeering ik dit alles durfde verwagten. Wanneer nu deeze verwagting te leur gesteld, myne hoop verydeld, het algemeene welzyn in tegendeel veragterd, de eer der Natie ter aarde vertreeden en alles met verwarring vervuld wordt, wat moet er dan gebeuren, myn REINHART! Is het dan wel vreemd, wanneer er nadeelige vermoedens in het hart opryzen, wanneer die door eene schakel van gebeurtenissen van jaar tot jaar versterkt worden: wanneer de eenpaarige klagten van het verlichtste en aanzienlykste gedeelte der Natie, van Regenten, van Steden, van geheele Landschappen, zich ten nadeele van iemand vereenigen, die weleer het algemeene voorwerp van achting en liefde, ook van onze liefde en achting was, en er geene voldoende, met blyken en bewyzen gestaafde verantwoording voor den dag komt, is het dan wel vreemd, is het ons wel

eenigzins kwalyk te duiden, dat wy niet in het zelfde gevoelen zyn gebleven? Ik verzeker u egter, myn REINHART, dat ik niet spoedig, niet gemakkelyk tot dien stap gekoomen ben, en dat myn hart veel meer genoegen zou smaaken, indien het zyne oude genegenheid kon billyken en weder op hetzelfde voorwerp vestigen.

Maar ik begin dus van het geen, waar mede ik moest eindigen, om dat hier in de grootste zwaarigheid by my gelegen is. Laat ik uwe bedenkingen, of liever die van uwen Oom, voor den voet opvatten: gy zult my gewis ten goede houden, dat ik over dezelve onbewimpeld myn gevoelen zegge, gelyk ik ook edelmoedig zal belyden, en te rugge treeden in elk geval, waarin ik eene misstap mogt ontdekken. —— Was de handelwyze van *Engeland* met ons niet onrechtvaardig, niet schreeuwende? kan dit iemand in twyffel trekken, die zich herinnert hoe zy onze schepen in vollen vrede hebben aangerand, geplunderd, en de zeelieden erger dan de *Turksche* roovers mishandeld, ja zich niet ontzien onder het bereik van ons geschut niet alleen op onze kusten vyandelykheden te pleegen, maar zelfs ons grondgebied op *St. Martin* en elders te schenden! Laaten wy eens hier by stilstaan. Gy weet, hoe hoog de Keizer het opgenoomen

heeft, dat men een zyner schepen den vryen doortocht uit de *Schelde* by *Saeftingen* heeft betwist, en hetzelve met een scherp schot heeft afgeweezen. Zo hoog wordt eene vyandelyke kanonschoot, en het schenden van de vlag eener Mogendheid in een enkel geval op een vermeind, dog betwist recht, opgenoomen! en hoe menigmaal hebben de *Engelschen* in volle zee onze koopvaardyschepen genoodzaakt by te draaijen, zich te laaten doorzoeken, plunderingen en mishandelingen te ondergaan, wanneer volgens de overeenkomst het vrye schip ook het goed vry maakte, en de laading in zulke waaren bestond, welke niet als *Contrabande* gerekend konden worden? hoe veele zyn er aangehouden en opgebragt? Ging hunne stoutheid niet in 't eind zo verre, dat zy zelfs het *Convooy* onder BYLAND aantasteden en in zegenpraal binnen sleepten. Dit alles hebben wy van Bondgenooten moeten verdraagen, zonder eenige vergoeding, eenig herstel op onze aanhoudende herhaalde klagten te kunnen krygen: —— in tegendeel, men gaf duidelyk te kennen, dat men niet voorneemens was anders te doen, om dat hun belang het vorderde. Men hieldt zich niet aan de letter, maar aan den geest der *Tractaaten*, welke men naar welgevallen verklaarde, zonder ons dezelfde voorrechten te vergunnen, welke zy volgens deeze *Tractaaten* in

on-

onze oorlogen met *Vrankryk* en *Spanje* genooten hadden. Men ſpotte eindelyk met onze vertoogen: —— men begon hoe langer hoe meer op een dreigenden toon te ſpreeken, en behandelde ons even als een Volk, het welk zich als geheel afhankelyk, naar de heerschzuchtige oogmerken van *Engeland* moest ſchikken, en al zyn vermogen aan deszelfs grootheid opofferen. —— Indien gy dit indenkt, myn REINHART, indien gy het recht der Volken en de onafhankelykheid van onzen Staat in het recht licht beſchouwd, hadden wy dan niet de grootſte, de billykſte redenen gehad, om met *Engeland* te breeken? om het hem ten minſten betaald te zetten in een tydſtip, waarin hy rondom belemmerd en aangevallen was? —— Maar neen! wy hebben het alles met het uiterſte geduld verdraagen, en ons alleen met vrugtelooze klagten opgehouden. Zelf wilden veelen *Engeland* nog meer, —— ja alles toegeeven en zich aan zyne zyde voegen, de *Schotſche brigade* overdoen, Volk en Schepen zenden, ſchoon wy hiertoe geene de minſte verpligting hadden, terwyl de Oorlog enkel om *America*, buiten *Europa*, begonnen was, en het *Britſche* ryk geen aanval leed. —— Ja waarom zouden wy ons heilig aan de *Traktaaten* gehouden hebben, die zy aan hunne zyde verbraken, of, volgens een nieuwen regel, naar hunnen zin uitleiden?

 waar-

waarom mogten wy dit aan onze zyde niet doen, en ons beroepen op het *inconvenient*, dat er uit een oorlog voor ons moest ſpruiten, daar wy zelf van ſchepen en volk ontbloot waren, ons aan een aanval van *Vrankryk* zouden blootſtellen, en dus uit het eene vuur in het ander loopen? Waarlyk, myn REINHART, wy hebben te wel ondervonden wat de gevolgen zyn, wanneer wy alleen ten gevalle van *Engeland*, ons in een oorlog met *Vrankryk* laaten inwikkelen. Zo wist het de *Engelſche* party, nog in mynen leeftyd, te beſteeken en vol te houden, niet tegenſtaande ons tot drie herhaalde reizen de *Neutraliteit* door *Vrankryk* wierd aangeboden, tot dat wy de *barriere*, en eindelyk onze eigen grensvestingen aan den kant van *Braband* en *Vlaanderen*, onze beste bezettingen en onnoemlyke ſchatten er by ingeſchooten hadden. En denk niet, dat wy geheel een goede behandeling van *Engeland*, in geval wy ons by hem hadden gevoegd, zouden te wagten gehad hebben? Neen, myn Waarde! lees de Jaarboeken van ons Vaderland maar eens na, en reken de millioenen op, welke hunne kapers en vrybuiters ons ontroofd hebben, in het evengemelde tydſtip en telkens wanneer wy ſchoon met hun ſtonden. Een *Engelschman* rekend altoos naar zich toe, en denkt, dat hem alles vry ſtaat,

voor-

vooral in den oorlog, wanneer het hem meê loopt. Andere Natiën, maar meest de *Duitschen*, rekenen zy als honden, en niet tegenstaande al den roem van edelmoedigheid, of liever van geldverspilling, zyn zy de inhaaligsten, de onedelmoedigsten in betrekking van andere Volken, welken zy over kunnen.

„ Wy bragten hunnen vyand allen toevoer, en stelden hem dus in staat om den oorlog zo veel te langer uit te houden: " maar hebben wy ons hierin niet bediend van het recht van de vrye zee en van den handel, overeenkomstig de voorschriften eener gewapende Neutraliteit, die naderhand tot stand gebragt is? heeft *Engeland* het zelfde recht niet altoos ten behoeve zyner onderdaanen staande gehouden? En hebben eenige kooplieden daar tegen gehandeld, hebben zy zich met valsche zeebrieven by het voeren van uitdrukkelyk verboden waaren beholpen, dit is den Staat niet toe te rekenen: dit zelfde hebben de *Engelschen* in de voorige eeuw by herhaaling gedaan, zo dikwerf zy vrede hadden en wy in oorlog waren. — Ja zy hebben meer gedaan. Voor de *Spanjaarden* niet alleen, maar zelfs voor *Turksche* roovers hebben zy hunne havens open gesteld, deezen onder hunne bescherming genomen, en allen toevoer bezorgd. Zoo handelden onze trouwe Bond- en Geloofsgenooten, op dat onze vrye vaart en han-

del maar op alle wyze zou gestremd worden, en de hunne zo veel te meer toeneemen. — „ Hadden zy aan ons niet, wanneer wy geen eene zaak met hun wilden maaken?" —— wat hebben wy aan zulke Bondgenooten, die eeuwig met *Vrankryk* overhoop leggen, en voor welken wy steeds gereed moeten staan, om ons in eenen stryd te mengen, die ons niet aangaat, en hunne geschillen met recht of met onrecht te helpen beslissen, alleen ten hunnen voordeele? daar zy reeds, niet alleen ons, maar alle Natiën ter zee waren boven het hoofd gewassen: daar er niet anders te wagten stond, dan dat het evenwigt van *Europa* in deezen opzigte geheel verbroken, en de trotsheid en onderdrukking der *Engelschen*, welke wy de eer hadden onze Bondgenooten te mogen noemen, boven alle maat en verbeelding zou stygen. Wat zou het gevolg zyn, wanneer *Engeland* zo groot geworden was, en wy naar maate verminderd waren geworden, dat zy ons in 't geheel niet meer noodig gehad, geheel uit de zee verdrongen, of overweldigd zouden hebben? Denk niet, myn Vriend, dat dit eene enkele verbeelding van my is; neen! alles wierdt hier naar ingerigt en het plan was reeds by zommigen gemaakt om eene alleenheersching te vormen, en gansch *Europa* de wet voor te schryven; ik zelf heb het geleezen. En indien de oorlog anders was uitgevallen, indien *En-*

geland zyne 13 *Noord-Americaansche* Staaten, waar op het uitzigt voornamelyk gevestigd was, niet verloren, en zich zelf van geld en kragten niet uitgeput had, zou men het zeer verre gebragt hebben. Dus zou onze vereeniging met *Engeland*, gelyk ze reeds al te veel geweest is, in 't geheel eene *Societas Leonina* geworden zyn.

Het waren de houtschepen alleen niet, om welke het verschil met *Engeland* ontstaan is, maar deeze handel kwam egter voornamelyk in aanmerking, om dat ze van het grootste belang was, en *Vrankryk* er het meeste uitstel by had, waarom hy billyk vorderen kon, dat wy, ten gevalle van zynen vyand, ons niet lieten berooven van eene vryheid, die ons wettig toekwam, en die door het voorbeeld van de *Engelschen* zelve gestaafd was. Waarom zouden wy ons meer aan *Engeland*, die ons alle smart aandeed, gedraagen hebben, dan aan *Vrankryk*, die ons vry en vrank onzen handel liet voortzetten? Aan één tak van *negotie* zyn doorgaans verscheide andere verknogt, en wanneer wy deezen moesten opgeeven in een tyd, waarin er het meeste voordeel van te wagten was, zouden de *Deenen* en *Zweeden*, die de *Engelschen* veel minder belemmerden dan ons hunne oude Bondgenooten, zich ras meester gemaakt hebben van de vaart en den handel tusschen het Noorden en het Zui-

den, welken wy zo lang hebben gedreeven, en welke ons land zo veel fchatten heeft aangebragt. Maar dit voordeel van den Handel wordt door veelen, die aan het beftuur zyn, maar al te weinig gerekend, en de belangen van den koopman gaan hun weinig ter harte, als zy maar van hunne inkomften verzekerd zyn; vooral heeft dit plaats in fteden en landfchappen, die met de Negotie geen onmiddelyk uitftel hebben. ——— Ik zal niet beflisfen of het raadzaam is om eene fchuld van *f* 600,000 ten gevalle van een koopmans huis, in deezen tyd, zich aan een oorlog met *Venetien* te waagen, en den handel in de *Middelandfche* Zee, vooral op de *Levant*, aan de grootfte rampen bloot te ftellen? indien men niet in ftaat of niet voorneemens is onze Zeemagt zo te verfterken, dat zy tegen die van *Venetien* kan opweegen; indien men de koopvaardyfchepen het noodig convooy op alle gevaarlyke vaarwaters langer onthoud, is het antwoord klaar: maar de zaak is nog tot geene volkomen rypheid, en misfchien meent men zich van deeze gelegenheid te kunnen bedienen, om des te beter, wanneer het tot eene breuk komt, den Keizer in den handel zyner Staaten te kunnen benadeelen.

Intusfchen, wanneer de waagen recht gaat, is elke Staat naar zyn vermogen verpligt het onrecht of geweld aan deszelfs ingezetenen of

on-

onderdaanen aangedaan, zich aan te trekken, hun op eene of andere wyze recht te verschaffen, en hunne byzondere belangen als de belangen van den Staat aan te merken, vooral wanneer dezelve zo veel deel hebben in het welvaaren en zo veel toebrengen aan het vermogen van den Staat. Waar toe anders begeeft men zich, daar men van natuure vry en onafhankelyk is, onder eene gemeenschappelyke Regeering, waartoe onderwerpt men zich aan de wetten en getroost men zich de lasten te draagen, welke tot onderhoud en beveiliging der Maatschappy vereischt worden? En wat toch zou ons land zyn, zonder den koophandel? welk is de voornaame bron, waar uit wy ons geduurende een tagtigjaarigen oorlog staande gehouden hebben en groot geworden zyn? waaruit spruit de welvaart onzer koopsteden, een welvaard, die zich door verscheide kanaalen langs het gansche Gemeenebest, ook in de landsprovinciën, door middel van den binnenlandschen handel verspreid? waardoor blyven wy in staat, om al de onmeetelyke kosten te draagen, die tot de huishoudelyke uitgiften, tot het *militaire* weezen, tot onderhoud van gebouwen, wegen en bruggen, tot beveiliging van ons land, tegen het onophoudelyk gevaar van zeeën en rivieren, die ons van buiten en van binnen dreigen te verzwelgen, nodig zyn? zou onze Landbouw,

zou-

zouden onze Fabrieken, —— onze vervallene, onze verwaarloosde fabrieken dit alleen kunnen goed maaken? neen, myn Vriend, wy zouden het zonder den Handel ras opgeeven, en in dit bekrompen land van honger moeten ſterven, of ons onder de golven laaten begraven; en nog zal men zich niet meer aan de beveiliging en handhaving van zulk een weldaadig weezen laaten gelegen leggen! nog zal men het aan zyn noodlot overlaaten! —— in een tydſtip, waarin andere volken, door ons voorbeeld wys geworden, met alle magt zich op den Handel toeleggen, en *Engeland*, dat ook daaraan vooral zyn overwegend vermogen te danken had, zich toeleide, om onze Negocie op alle mogelyke wyze te onderdrukken, en eindelyk geheel te vernielen. Elk een, die maar een weinig oppervlakkig doorzigt heeft van de toedragt der zaaken en de beginſelen en dryfveeren der gebeurtenisſen, moet hier van ten vollen overtuigd zyn, en nogthans wil men liever willens blind blyven, en met het verwaarloozen van het belang van zulk een agtenswaardig lighaam, in een handeldryvend Gemeenebest, het Gemeenebest zelve aan eene kwyning, en eindelyken ondergang bloot ſtellen. Dan zullen de bronnen van zelve uitdroogen, waaruit veelen hun beſtaan vinden, waaruit zelfs oorſpronkelyk de rykdommen van zeer veelen zyn voortgevloeid, die nu het ver-

mo-

#1-

mogen der koopsteden, en den rykdom der handeldryvende burgers niet dan met afgunstige oogen aanzien, en ook daarom, zo ik vermoede, derzelver handhaaving tegen gewerkt hebben.

Heeft elk lid der maatschappy, die in de algemeene lasten deelt, het recht om van dezelve hulp en bescherming te vorderen, hoe veel te meer dan een Koopman, die in deeze betrekking en in de betrekking van burger, en dus in een dubbel de lasten helpt draagen, ja daartoe afzonderlyke gelden opbrengt, op dat zyne schepen en goederen overal zouden beveiligd worden. Deeze gelden zyn hem by het begin van den oorlog tweevoudig afgevergd, had hy dan geen reden om de beloofde en verschuldigde bescherming den *Souverain* aftevorderen? had een' vreemde Mogendheid eenige reden, eenigen schyn van reden om dit kwalyk te neemen, wanneer een Staat, van haar geheel onafhankelyk, aan de allerbillykste begeerten van haare ingezetenen gehoor gaf, en haare eigen rechten handhaafde, haare vlag verdedigde tegen de schennis, die *Engeland* zelf reeds verscheiden maalen begaan had. Had de *Brit* reden, om dit van onze zyde als eene daad van vyandelykheid aantemerken, die hem ook vryheid gaf, om alle verbonden te verbreeken, en ons eindelyk den oorlog aan te doen? —— Noemt men het

ver-

verleenen van *Convooy* ontydig, om dat wy toch niet in ſtaat waren, ons recht te handhavenen, en onzen houthandel door te zetten: —— maar wanneer zou dit tydig geweest, wanneer zou men in ſtaat geweest zyn om *Engelands* geweldaadige aanvallen aftekeeren, daar de koophandel tot op heden toe te vergeefs om een toereikend geleide aangehouden en daarna gewagt heeft. De ondervinding had geleerd, dat *Engeland*, hoe meer men toegaf, des te ſtouter wierd, en alleen eiſchen op eiſchen ſtapelde. — Had men geen reden om te denken, dat hetzelve ten minſten zo veel ontzag voor de oorlogſchepen van een Bondgenoot zou betoonen, dat men op het woord van den Bevelhebber, de ſchepen onder zyn *Convooy*, die geene *Contrabande* goederen in hadden, onbelemmerd zou laaten vaaren, of zo men van het tegendeel zich verzekerd hield, waarom de vlag en de eer van den Staat, en de ſchatten van den koopman in de waagſchaal geſteld door een veel kleiner aantal ſchepen tot het *Convooy* te beſtemmen, dan waarmede men wist, dat de *Engelſchen* op deeze vloot wagtten? of waren er geen meer voor handen; kon men in dit geval, daar het op de verdediging van onbetwistbaare rechten aankwam, geen grooter magt misſen? hoe veel reden heeft dan de koopman, heeft de ganſche Natie niet om zich te beklaagen, dat voor haare veiligheid

en

en waare belangen niet meer gezorgd; — dat het zeeweezen van deeze handeldryvende *Republiek*, waar in haar voornaamste sterkte behoorde te bestaan, en voorheen bestond toen zy een gedugte Zeemogendheid was, zo deerlyk verwaarloosd, zo geheel vervallen is? —— Dan ook dit heeft men aan den *Engelschen* invloed te wyten. WILLEM DE DERDE, die met een vloot van byna zes hondert kielen naar *Engeland* overstak, zou zulk eene onderneeming niet hebben kunnen doen, zo men het Zeeweezen reeds toen had laaten vervallen: maar men heeft, als of het genoeg was, nu *Neerland* zynen Stadhouder op den troon van *Engeland* had geplaatst, sederd dien tyd meer en meer zyne aandagt daar van afgetrokken, naar maate wy ons naar de begeerte van *Engeland* in geduurige oorlogen te Lande hebben laaten inwikkelen. Er was geen toereikend fonds voor het noodig onderhoud en aanbouwen van oorlogschepen, dat zonder tusschenpoozen had behooren te geschieden, daar deeze allergewigtigste posten op de jaarlyksche *petitie* van jaar tot jaar niet gevonden wierden, en van de inkomsten der *Admiraliteits Collegien* weinig overschoot van het geen zy tot haare huishouding, zo omslagtig en kostbaar, noodig hadden. —— Deeze hield men egter in stand, hoe zeer de meesten geheel nutteloos waren geworden, dewyl aan het in stand houden

van

van eene toereikende Zeemagt, waartoe zy alleen dienen moesten, niet gedagt wierdt. *Engeland* intusschen bragt zyne vlooten, beide in vreede en oorlog, in een ontzaggelyken staat: en men wist ons wys te maaken, dat hy in allen gevalle het spits voor ons wel zoude afbyten, dat wy op zyne bescherming ons gerust verlaaten konden, wyl onze Godsdienstige en Staatkundige belangen zo naauw aan elkander verbonden waren, dat er nimmer op eene scheuring deezer beide volken te denken was. *Hinc illæ lacrymæ!* Hadden wy ons by een ander *systema* gehouden, hetzelfde dat onze Staaten in de voorige eeuw aangenomen, en waarby zy zich wel bevonden hadden, alle de onheilen, die wy thans beleefd hebben, zouden ons geenzins overgekomen zyn: *Engeland* zou ons met rust gelaaten hebben: de koopman zou ongestoord zynen handel voortgezet, en, in zulk een algemeenen oorlog, aan *Engeland*, *Vrankryk*, *Spanjen* en de *Americaanen* met tien dubbele winsten hunnen nooddruft toegevoerd hebben. Of zo de laatdunkende *Brit* had kunnen goedvinden, om ons dit te willen beletten, zouden wy hem, die van rondsomme benard was, voor oud en nieuw hebben kunnen afstraffen, en al onze gelede schade rykelyk op hem verhaalen. Nu hebben wy alle deeze voordeelen niet alleen moeten missen, maar wy hebben ons ongewroken, laaten

ten hoonen en mishandelen. — Ja het was er zo verre van daan, dat *Engeland* ons zou ontzien hebben, dat hy op beuzelagtige voorwendfelen ons den oorlog heeft durven verklaaren, in eenen tyd, waarin hy zich reeds meer vyanden had gemaakt, dan hy aan kon, als wel voorziende, dat wy hem geen leet zouden toebrengen; maar een openbaare vyandschap best was om zyn rooflust den ruimen teugel te vieren, en onzen handel geheel te beletten. Hoe weinig men het dan vermoedde, het was zyn *tydelyk* belang geheel met ons te breeken. Gy kunt dan hier uit ligtelyk opmaaken, myn REINHART, waar aan wy dien schandelyken en rampzaligen oorlog, en het deerlyk verval van onze zaaken te danken hebben, terwyl het ondertusschen geenszins tegen te spreeken is, dat *Engeland* trouwloos en ondankbaar met ons heeft gehandeld. Maar ook het zal van agteren blyken, dat *Engeland*, door ons te verdrukken, en ons, die hem al te getrouw tot ons eigen nadeel aangekleefd hadden, van zich te verwyderen, zyne weezenlyke belangen, heeft benadeeld, en zynen natuurlyken vyand en mededinger in de hand gewerkt, gelyk veelen van die Natie voor ons reeds aangemerkt hebben. Waarom ik nimmer heb kunnen begrypen, dat er konden gevonden

worden in ons *Nederland*, die met mond en pen de handelingen van *Engeland* verontschuldigden, ja zelfs dorsten regtvaerdigen, en daar door hunne boosheid styfden. Indien wy zulks niet moeten toeschryven aan eene verfoeielyke staatkunde, of een heilloos gevolg van een vuig eigenbelang, wyl *zy* al hun welvaaren in zulke ontrouwe handen gesteld hadden; is het zeker een bewys van onoplettendheid, hardnekkig vooroordeel en diepe onkunde in de geschiedenissen en waare belangen van ons Vaderland, waar door veelen, zelfs aanzienlyken onder onze Landgenooten zich laaten beheerschen. —— „Maar wy waren al te zeer de belangen van *Vrankryk* toegedaan, begunstigden en styfden de vyanden en oproerige onderdaanen van *Engeland*, en beäntwoordden in geenen deele aan de oude en duure verpligting, welke wy aan dit Ryk hebben, dat ons uit den drek heeft gered en ons groot gemaakt." Dit verweet men ons in *Engeland*; dit neemt men over in *Duitschland*; dit praat men na in *Nederland*: en zo wy dit gelooven, zo wy de handelingen van onzen Staat dan niet insgelyks verfoeien, en *Engeland* gelyk geeven, maaken wy ons dan ook niet aan de grootste ondankbaarheid tegen onze weldoeners schuldig? Wat dunkt u, myn REINHART? Wat

Wat party zult gy hier kiezen? Ik weet, wat ik gekoozen heb, en ben niet onwillig myne redenen verder voor u open te leggen; maar dit kan ik zoo met geen woord of twee doen. Deeze brief is reeds te lang geworden, wy zullen het tot een volgenden moeten uitstellen; welke deezen zo schielyk volgen zal, als myn tyd maar toelaat, om dat ik niet gaarn in eenige verdenking van ondankbaarheid by u wil blyven. Leef intusschen gezond en getroost met uwe CHARLOTTE; en geloof beiden, dat ik ben;

Uwe ABELAART.

VYFDE BRIEF.

Aan denzelfden.

Ik beken het, myn Reinhart, men is van het algemeen nationaal begrip, dat in voorige tyden by ons heerschte, in deezen oorlog afgeweeken; —— een nationaal begrip, dat zo gunstig was voor *Engeland*, onzen ouden Bondgenoot, welke met ons een belang had ter handhaaving van den Protestantschen Godsdienst, als het nadeelig was voor *Vrankryk*, waar de *Roomsche* Godsdienst op den throon is, en zich meermaalen te vuur en te zwaard tegen den Hervormden heeft aangekant: —— waar men meer dan eens de gevaarlykste ontwerpen tegen de vryheid van *Europa* en van ons Gemeenebest heeft gesmeed, en ten deele uitgevoerd. Wie weet niet, aan welke rampen onze Staat in 't jaar 1672 was blootgesteld; wie kent de tyranny der *Franschen* niet, van welke hem in zyne jeugd reeds het ergste uit een jammerhartig schoolboek is ingeboezemd; en wien heugt de laatsten oorlog niet, waar by onze Staat door *Vrankryk* met een nieuw gevaar gedreigd, door *Engeland* zo getrouwelyk bygestaan wierd? „En zal men nu

Vrank-

Vrankryk in de hand werken, en *Engeland* bedroeven, verdrukken, daar beide onze Godsdienſtige en Staatkundige belangen het tegendeel ſchynen te vorderen?" Dit alles, oppervlakkig beſchouwt, hangt zo wel te zamen, en ſchynt zo wel beredeneerd, dat er niets ſchynt tegen in gebragt te kunnen worden: ik wil ook niet ontveinzen, dat ik lang in deeze denkbeelden verkeerd heb, die my van kindsbeen af waren ingeboezemd, tot dat ik uit eige oogen heb beginnen te zien, en alles te wikken en te weegen, wanneer ik bevondt, dat het meer dan tyd was van het oude *ſyſtema* aftewyken, en ons niet langer in het ſog van *Engeland* te laaten voortſleepen, onder voorwendſel van *Vrankryks* heerschzucht tegen te gaan, en den *Proteſtantſchen* Godsdienst te handhaavenen; dit zouden wy op dien voet zo lang aangehouden hebben, tot dat wy er al ons vermogen en welvaaren by zouden hebben ingeſchooten, gelyk wy reeds meer dan te veel gedaan hebben. —— *Vrankryk* heeft onzen Staat, voor ruim honderd jaaren, op het uiterſte gebragt; wy zyn niet dan door een wonderwerk uit de klaauwen van den heerschzugtigen LODEWYK gered. Dit willen wy geenzins ontkennen; maar laaten wy ook alles zeggen, zo als het is; hadden wy de trotsheid van dien gevaarlyken vyand niet getergd, die, door overwinning op overwinning,

ſtout geworden, geen tegenſtand in zynen loop door een Gemeenebest van Kooplieden veelen kon? hadden wy, zelfs ſtout op ons vermogen, ons niet met zaaken bemoeid, en in verbonden ingelaaten, daar wy buiten hadden kunnen blyven, zou ons dit wel overgekomen zyn? — was het *Engeland*, dat ons toen onderſteunde? of was het *Engeland*, dat met LODEWYK zamenſpande, om dit *Carthago* te verdelgen, waar toe zy zich alleen niet in ſtaat bevonden hadden; — om ons ter Zee den doodſteek te helpen geeven, waar wy het ſterkſte waren, terwyl *Vrankryk* te Lande het meest onze ook toen verwaarloosde en verwarde, Republiek benaauwde? Is het daarentegen *Vrankryk* niet, welke ons in de afwerping van het *Spaanſche* Juk, en de opregting van ons Gemeenebest, den grootſten en aanhoudendſten byſtand met geld en manſchap jaarlyks beweezen heeft, tot dat wy by den *Munſterſchen* Vreede het van ons belang oordeelden, om afzonderlyk met *Spanjen* te handelen en te ſluiten, het welk den eerſten grond tot verwydering tusſchen ons en deezen, tot dien tyd toe, getrouwen Bondgenoot gelegd heeft, met wien wy eene beſtendige vriendſchap hadden moeten zoeken aantekweeken, zo wy den wyzen raad van den ſchranderen WILLEM I. gevolgd hadden, welke, en by ondervinding, en by vooruitzigt, begreep, dat *Engeland* ſteeds den opkoomenden welvaard

vaar der *Nederlanderen* benyden en belemmeren zou, even als twee nabuuren, welke dezelfde neering doen. Naarmaate de Princen van *Oranje* zich aan *Engelands* Vorsten vermaagschapt, en meer invloed verworven hebben, zyn de bedoelingen van *Vrankryk* tegenstrydiger geworden, en wy hebben het meest altoos aan deeze veranderde Staats *maxime* te wyten gehad, dat wy met *Vrankryk* verschil gekregen hebben. Hoe veele schatten en bloed hadden wy kunnen bespaaren, zo wy ons buiten den oorlog, en onzydig gehouden hadden. Heeft *Vrankryk* ons niet een- en andermaal, en ten derdemaale, de *Neutraliteit* aangeboden in den laatsten oorlog, welken wy ons voor ruim 40 jaaren, op den hals gehaald hebben, met alle de schadelyke gevolgen, voor welke ons *Vrankryk*, maar te vergeefsch, gewaarschouwd had, toen wy nog geen ondervinding genoeg scheenen te hebben, van de schadelyke verbindtenissen met het oorlogzugtig *Albion*. Wy kunnen dan een ander geenzins de schuld geeven, van het geen wy ons zelven te wyten hebben. En zouden wy niet hetzelfde lot hebben moeten dugten, indien wy ons insgelyks in den jaare 1765, en in den *Noord-Amerikaanschen* oorlog, door de *Engelschen* en *Engelschgezinden* hadden laaten beleezen, om hunne party te kiezen? Nu hebben onze Kooplieden, zoo lang men ons als

eene onzydige Natie erkende, de heilzaamste vrugten van de *Neutraliteit* genooten, en zy zouden ze nog overvloediger genooten hebben, indien de onverdiende wrok en onbepaalde hebzugt der *Engelschen* het niet verhinderd had. *Vrankryk* daarentegen heeft, zo dra wy de zyde der *Engelschen* minder aankleefden, zich geenzins onverschillig betoond omtrent onzen Staat. Het heeft ons, schoon het zelf de handen vol had, op alle wyze bygesprongen, en gedekt tegen den plotslyken en verraaderlyken aanval der *Engelschen*, welke, zoo verre ging hunne verbittering en inhaalige wrok tegen de *Nederlanders*, niet dulden konden dat wy de voordeelen eener gewapende *Neutraliteit* zouden genieten nevens andere Natiën, die dezelve van tyd tot tyd omhelsden. Is het dan wel vreemd, dat de heuschheid, waar mede ons *Vrankryk*, in vergelyking van *Engeland*, bejegende; — dat de voordeelen, welke *Vrankryk* ons liet genieten, in tegenstelling van al de belemmeringen en verdrukkingen in den handel, die wy ons steeds in vrede en oorlog van den *Engelschman* moesten laaten welgevallen, wel dra de Koopsteden aan de zyde van *Vrankryk* hebben doen overhellen; — dat zy dit Ryk zo veel geryf hebben toegebragt, als met hun belang meest overeen kwam, en behoudens de tractaaten en het recht der vrye Volken geschieden kon. Zyn eeni-

eenige Kooplieden verder gegaan, dan zy mogten; hebben zy zich van dubbele en valsche zeebrieven bediend, om den vyand van *Engeland contrabande* waaren toetevoegen; dit is, gelyk ik in myn voorigen reeds aangemerkt heb, geenszins aan een Staat te wyten, die alle, zelfs, naar het ons toeschynt, al te veel inschikkelykheid omtrent *Engeland* gebruikt heeft. —— Niet alleen de Koopman, die zich door de onafhankelykheid van *America* eenigzins hoopte schadeloos te stellen van de *Navigatie-acte* der *Engelschen*; maar ook elk menschen-vriend verlangde in zyn hart, dat de inwooners der 13 Staaten, waarvan veelen uit ons gesprooten zyn, het harde juk der *Engelschen* mogten afwerpen; dan de Staat heeft terstond, op het eerste aanzoek van *Engeland*, allen handel met *Noord-America* haare ingezetenen op strenge straffen verboden. En wat de stap van eene eenige Stad, of liever van weinige Burgers uit die Stad, aangaat in het ontwerpen van eenige voorwaarden van onderlingen handel, welke eerst plaats zouden grypen, wanneer *Engeland* zyne *Coloniën* vry verklaarde; het is zo klaar als de dag gebleken, dat men zich hier van alleen heeft willen bedienen, om, onder dit voorwendsel, *Amsterdam* te vernederen, of zoo de *Republiek* zich daar toe niet wilde laaten gebruiken, haar in een onrechtvaardigen oorlog

te overrompelen, en haaren handel den hartader aftefnyden, waaronder toch *Amfterdam*, op welke Stad *Engeland* en de *Engelschgezinden* het meest gebeeten waren, het meest moest lyden.

Wat redenen blyven er dan over, myn Reinhart, welke wy *Engeland* zouden gegeeven hebben, om met ons te breeken? dezelve waren in tegendeel geheel aan onze zyde, en het zou ons weezenlyk belang geweest zyn, om met hun te breeken, indien men door onderlinge verdeeldheid niet befluiteloos ware gebleven; of door verzuim van noodige voorzorgen zich niet genoodzaakt had gevonden om een bewys van onvoorbeeldelyke langmoedigheid te geeven, welke naauwlyks voor een *Neêrlandsch* hart te draagen was, waardoor wy niets anders hebben uitgewonnen, dan ons tot een fchimp en fpreekwoord by andere Natiën te ftellen; den *Engelfchen* euvelmoed tot den hoogften top te doen klimmen, en ons eindelyk toch eenen verderflyken oorlog te moeten laaten welgevallen.

Of moesten wy ons dit alles maar getroosten, — alleenlyk, want anders blyft er niet over, om dat de *Engelfchen* onze Broeders — onze geloofsgenooten zyn, en *Vrankryk* den *Roomfchen* Godsdienst als de heerfchenden handhaafd? Maar moest deeze overeenkomst en betrekking niet aan beide zyden even veel uit-

uitdoen, of moest ze den zwakſten alleen verbinden? moet hy zich laaten mishandelen, vertrappen en verdrukken, en dit alles met geduld verdraagen, om dat het hun van zynen geloofsgenoot wordt aangedaan. Waar zyn Godsdienſtige of Staatkundige voorſchriften, welke hun hier toe verbinden? Of heeft *Engeland*, dat naar Goddelyke even weinig als naar Burgerlyke Wetten vraagt, in zyne beledigende en hemeltergende vertreeding van onze rechten niet genoegzaam getoond, dat het geenzins den Schoonen Godsdienst eerbiedigt, welke het voorgeeft te omhelzen. Hoedanig is de Godsdienst van het vrydenkend *Albion*, en hoedanig is dezelve doorgaans, welke by de Vorsten geloofd en beleefd wordt? Men gebruikte dezelve dikwerf tot een ſtaatkundig voorwendſel, maar nooit deed overeenkomst in Godsdienst het eene Volk beſluiten, om ſtraffeloos alles van het andere te verdraagen. Zelfs de *Joden*, ſchoon de eenigſten van die belydenis op aarde, hoe naauw ook verbonden, verdroegen het van elkander niet, maar *Israël* deedt *Juda* en *Juda Israël* geduurig den oorlog aan. Waarom zouden wy *Vrankryk*, daar het in min verlichte tyden, onze zyde gekoozen, en ons getrouwe dienſten tegen *Spanjen* bewezen heeft, in een tyd, wanneer het bézig was om zyne eigen *Proteſtantſche* onderdaanen om den Godsdienst te vervolgen: daar wy voorheen

heen nevens *Engeland* tegen deeze onderdaanen, zo weinig geldt de Godsdienst in het Staatkundige, den *Franschen* Vorst onderſteund hebben; waarom zouden wy, uit hoofde van verſchillenden Godsdienst, *Vrankryk* nu niet vertrouwen? daar de menſchelyke rede over dweepery en bygeloof meer dan ooit gezegepraald heeft; en elk *Roomschgezind* Vorst, hoe zeer anders genegen om zynen Godsdienst uittebreiden, ten overvloede proefondervindelyk overtuigd is, dat het hoe langer hoe meer onmogelyk was, om al de Ketters tot den ſchoot der Kerke te rug te brengen. Zy zelven beſnoeijen de magt van den PAUS, van jaar tot jaar, en verminderen het getal en den invloed der Geestelyken. De gevreesde en gevloekte Orde der *Jeſuïten* is afgeſchaft, en de *Inquiſitie* ligt te zieltoogen, waardoor de *Roomſche* Kerk haar beide zuilen heeft verlooren met de hoop, om door listige en geweldige middelen afvalligen te maaken. Het ſtaat er na, dat zy zichzelven allengskens zullen hervormen, indien zy niet maar van het eene uiterſte tot het andere, van het bygeloof tot ongeloof vervallen, op het voetſpoor van VOLTAIRE en andere Vrygeesten, van welke *Engeland* het voornaame broeinest is. En wat zal ik van den Godsdienst van dit Ryk meer zeggen? Een *Engelschman*, die toch zeer zelden de middelmaat in eenig geval

kan

kan houden, geeft zich in het Godsdienstige of aan een overbodige gestrengheid en dweepery over; of hy veragt en bespot al de waarheden en voorschriften, welke het *Euangelium* ons aan de hand geeft. En in beide opzigten hebben zy maar al te veel invloed en blinde navolging by onze landgenooten gevonden, terwyl de tegenwoordige gevoelens van hunne heerschende Kerk wyd en breed van de onze verschillen. Alleen by eenige *Dissenters* en *Non-Conformisten* moet men de overblyfsels van den eigenlyk gezegden Hervormden Godsdienst zoeken, welke ook daarom aan de aanvallen en verguizing van hunne Mede-Christenen geduurig zyn bloot gesteld. Op dusdanig eene wyze is het met onze ontaarde broeders en zogenaamde geloofsgenooten gelegen. Maar verschoon my, myn Waardste, dat ik my zo breed over dit stuk heb uitgelaaten, daar ik vast stel, dat gy deeze zaak in geen ander licht beschouwt. Elk *Politiek* beschouwt ze zo; maar zy, die den *Engelschen* genegen zyn, beroepen er zich egter op, om eene ligtgeloovige menigte voorinteneemen; en hoe onverschillig zy ook omtrent den Godsdient denken, bedienen zy zich egter van den ingewortelden haat tegen de *Roomschgezinden*, om de eenvoudigen van *Vrankryk* afkeerig te maaken, en het liever met den verdrukkenden *Brit* te houden, al had hy schoon geen Godsdienst. Hoe groot

een

een belang ik ook in den Godsdienst ftelle; en hoe zeer ik het voorrecht waardeere, dat wy elk naar onze verkiezing denzelven zonder eenige verhindering kunnen vieren; kan ik er geene noodzaakelykheid in vinden; dat wy daarom al de maatregels van *Engeland* zouden moeten volgen, en ons geduurig tegen *Vrankryk* in 't harnas laaten jaagen, het geen ons zo weinig past, en nimmer, dan na het ontvangen van ongeneeslyke wonden, van ons afgegespt wordt.

Maar ik zou haast verzuimen eene befchuldiging te beantwoorden, welke eenen vry algemeenen ingang, en des te gereeder gevonden heeft, om dat men zich aan de eene zyde heeft laaten overreeden, dat wy onze vryheid en grootheid aan *Engelands* hulp voornaamlyk te danken hebben; en aan de andere zyde ftelt, dat genoote weldaaden eene altoosduurende erkentenis vorderen; waaraan wy geenzins beantwoord hebben, wanneer wy *Engeland* lieten vaaren en met *Vrankryk* heulden. De oplosfing van deeze bedenking is van veel grooter omflag, om dat wy, om deeze zaak uit den grond op te haalen, en de rekening van onze verpligting op te maaken, alles in de gefchiedenisfen zouden moeten nagaan, wat wy van tyd tot tyd van *Engeland* genooten; maar ik zou er dan ook gaarn bydoen, alles wat wy van *Engeland* van tyd tot

tyd

tyd geleden hebben: of moeten wy dit over het hoofd zien? Verongelykingen, die my in persoon aangedaan zyn, moet ik vergeeven, om dat eene byzondere wraakôeffening tegen den Christelyken Godsdienst en de rust der Maatschappy strydig is: maar moet ik ook vergeeten, wat een onrustige en wangunstige Nabuur myn Vaderland heeft aangedaan, welke verongelykingen en nadeelen hy hetzelve heeft toegebragt? Moest *Israël* niet gedenken aan het geen de *Amalekiten* hun by de grondvestiging van hun Gemeenebest gedaan hadden, en zouden wy niet gedenken wat *Engeland* ons van dat zelfde tydstip af tot nu toe gebrouwen heeft? En nog is het hier niet mede afgedaan; wy zouden er dan ook tegen over moeten stellen, het geen *Engeland* by verscheiden gelegenheden van ons in wedervergelding genooten heeft, en dan zouden wy by slot van rekening kunnen opmaaken, of het nadeel, dat *Engeland* sedert *Leicester* en al van vroeger tyden af tot nu toe ons aangedaan heeft, niet zeer verre al het voordeel overweegt, dat wy uit hunne bondgenootschap en hulp getrokken hebben; en of wy daar door niet geheel en al ontslagen zyn van de verpligting, welke wy aan hun hadden. Want wat kan het al baaten, of iemand ons in vroeger tyden eenige gunsten bewezen heeft, zo hy ons in 't vervolg verdrukt en benadeeld, en zelf al de

ge-

gedagtenis van voorige weldaaden onder een overmaat van beledigingen verſmoord. Dit was het geval der *Noord-Americaanen*. Dit is inderdaad ons geval met *Engeland*. Ik was al ſederd lang voorneemens om dit uit de geſchiedenisſen te bewyzen, maar de vrees, dat men dit aan een haatelyk oogmerk zou toeſchryven, om een nationaalen wrok te vereeuwigen, deedt my aarzelen. Daar ik, geduurende den oorlog, geen tyd had om dit werk door te zetten, ben ik er met het ſluiten van den vrede meê uit geſcheiden; en egter geloof ik, dat het noodzaakelyk was om onze verblinde landsgenooten de oogèn te openen; het ydel gepoch der *Engelſchen* te wederleggen, die zich beroemen, dat wy al lang in onze moerasſen zouden zyn omgekomen, zo zy ons de hand niet geboden, en uit het ſlik opgehaald hadden, en ons van den blaam van ondankbaarheid te zuiveren, onder welke wy by de *Duitſchers* liggen. Maar het kort beſtek van een brief duldt niet, dat ik my hier dieper in begeeve.

Ik voor my ben verzekerd, en maak my ſterk te kunnen betoogen, dat de hulp en redding, die wy aan *Engeland*, naar ons vermogen, ja boven ons vermogen, beweezen hebben, vooral van geen minder belang zy: dat zy, zonder onze medewerking, nimmer dien trap van vryheid en grootheid zouden beklommen hebben, welke zy nu tot ons eigen ver-

derf

derf hebben bereikt: en dat wy dus den laster van ondankbaarheid met veel meer grond den *Engelschman* kunnen aantygen. Ondertusschen geeft men immers in 't gemeen voor, dat de Staatkunde voor gevoelens van dankbaarheid, zo wel als voor betrekking van bloedverwantschap, onvatbaar is; —— dat dezelve alleen op tegenwoordige en toekomende belangen ziet, maar het voorledene in zo verre vergeet, dat zy zich met gezwore vyanden verzoent, om oude vrienden op het lyf te vallen. En, wanneer men in aanmerking neemt, wat *Nederland* heeft moeten ondergaan, en wat het zelve nog te dugten staat van zyne *Engelsche* en *Oostenryksche* Bondgenooten, by welken het alles opgezet heeft, wordt deeze stelregel, hoe verfoeijelyk ook, maar al te zeer bevestigd. Nogthans is men zo eenzydig en onrechtvaerdig in het oordeelen, dat men even het zelfde, het geen men den *Nederlanders* als eene onverschoonlyke misdaad te laste legt, in anderen geheellyk over het hoofd ziet en verdraagt, even als of wy zo wel onze rechten niet hadden als andere Volken; en als of de naam en glans van een Koningryk of Keizerdom den Vorst ontslaan konden van de eeuwige algemeene en onveranderlyke wetten van billykheid, waar aan zo wel de grootste als de kleinste Staaten verbonden zyn. —— Edoch, is eene maatschappy van menschen, zo wel

als elk lid derzelver, tot dankbaarheid aan zynen weldoener verpligt, zo lang deeze haar niet voor het hoofd ſtoot en vyandelyk behandeld; laaten wy dan ook erkennen, wat wy aan *Vrankryk* verſchuldigd waren, die inderdaad, op dat ik nog eens herhaale, het geen by veelen in geene aanmerking ſchynt te komen, meer dan *Engeland*, met ons eene zaak tegen *Spanjen* gemaakt en ons zo lang bygeſprongen heeft, als wy zyne hulp begeerden. Niettegenſtaande deeze vriendſchap met den vreede te *Munſter* verkoeld is, en wy ſedert geheel van elkander vervreemd zyn, heeft *Vrankryk* zich onzer weder aangetrokken, zo dra wy, door de ondervinding van meer dan eene Eeuw eindelyk wys geworden, van zynen en inderdaad ook onzen natuurlyken vyand hebben beginnen af te zien. Het heeft meer gedaan; het heeft op eene edelmoedige wyze ons de grootſte dienſten in deezen oorlog beweezen, onze volkplantingen bewaard, en de Oost- en Westindiſche Maatſchappyen gered, welke anders ten prooi van *Engeland* zouden verſtrekt hebben. Dit niet te willen erkennen, dit te verkleinen, dit aan *intrigues* van Staatkunde en eigenbelang alleen toe te ſchryven, zou ons aan dezelfde ondankbaarheid ſchuldig maaken, waarmede men ons omtrent *Engeland* betigt, hetwelk zeker, indien de Vorsten nooit anders dan uit eigenbelang han-

de-

delen, uit geen ander beginsel omtrent ons is te werk gegaan, en daarom, zo dra wy niet naar deszelfs pypen wilden dansfen, ons op de wreedſte wyze mishandeld, en meer nadeel toegebragt heeft, dan wy immer van *Vrankryk* geleden hebben. Eerst heeft *Engeland* ons aan een gevaarlyke teering doen kwynen, en terwyl er het leven nog te vast inzat, heeft hy ons, zo belangeloos was zyne broederlyke genegenheid, in eens den hartaâr poogen af te ſnyden, om door onzen ondergang zich ſchadeloos te ſtellen van alles, wat hy in *America* verlooren heeft, en zyne oude Bondgenooten het gelag te doen betaalen. Is hem dit ten deele mislukt, het is geenzins aan zyne edelmoedigheid en gemaatigdheid te wyten. Uitgeput van geld en geheel afgeſtreeden, heeft hy ons egter nog zo veel afgeperst als hy in onze verlegenheid kon doen; terwyl hy tesſens het zaad van verdeeldheid in onzen akker heeft uitgeſtrooid, het welk nog onophoudelyk voortgaat de doodelykſte vrugten voort te brengen. Maar het wordt meer dan tyd, dat ik hier van uitſcheide. Verſchoon my, zo ik te lang worde, myn REINHART, gy hebt het aan u zelven te wyten, wanneer ik u in kort nader onderhoude over het geen ons na den oorlog met *Engeland* is overgekomen.

Ik ben

Uwe ABELAART.

ZESDE BRIEF

Aan denzelfden.

Ik ondervinde hoe langer hoe meer, myn REINHART, dat de text, welke gy my hebt opgegeeven, meer uitlevert in de uitwerking, dan ik my hadde voorgesteld. Ik was voorneemens om ten meesten in drie brieven alles af te doen, maar vreeze nu of deeze nog wel toereikende zal zyn, om op alles volledig te kunnen antwoorden. Indien het leezen myner brieven u niet verveelt, zal het my niet verveelen dezelve te schryven, daar zy my de beste gelegenheid geeven om met elkanderen te spreeken, terwyl wy van elkanderen naar den lighaame gescheiden zyn. Ik meen in myne twee voorigen betoogd te hebben, dat wy *Engeland* geenzins reden gaven om ons als vyanden te behandelen, terwyl wy noch tegen burgerlyke, noch tegen Godsdienstige betrekkingen waren aangegaan, veel min aan eenige ondankbaarheid tegen dit Ryk ons hebben schuldig gemaakt, het welk door deszelfs onregtmatige en geweldaadige handelwyze eene voorbedagte oorzaak van verwydering heeft gegeeven. Maar, zult gy zeggen, moet het verlies van de *barriere*, en den oorlog, waar mede ons de Keizer bedreigd, niet

niet als een heilloos gevolg van den *Engelschen* oorlog aangemerkt worden, en was het dan niet beter voor ons geweest, indien wy *Engeland* te vriend hadden gehouden? dan, is het eene Staatsregeering kwalyk te neemen, wanneer zy niet alweetend is? Natuurlyke gevolgen kunnen uit ondervinding opgemaakt worden; maar wie weet al den toeleg te voorſpellen, die er in de harten van heerschzugtige Vorsten opkomt, of al de moogelyke gevallen te berekenen, die zomtyds van een beuzeling afhangen? Wie kon vermoeden, dat een JOSEPH, die, nog korts geleden, zo veel tekenen van vriendſchap in ons land had betoond en daar met de grootſte toejuiching ontvangen was; — die in al zyne handelingen de regelen van billykheid en menschlievendheid ſcheen te volgen; — die aan den Staat alle verpligting had en daarenboven aan de duidelykſte tractaaten verbonden lag, dat die JOSEPH zou kunnen beſluiten, om ons op dusdanig eene wyze te kwellen? Het is egter geſchied; hy heeft zich van dat gunſtig tydſtip en van de ongelegenheid, waar in de Staat zich bevond, weeten te bedienen: maar kunnen wy zeggen wat er gebeurd zou zyn, indien wy ons naar den zin van *Engeland* geſchikt hadden, en *Vrankryk*, *Spanjen* en de *Noord-Americaanen* ons tot vyanden hadden gemaakt? zou *Engeland* onze Volkplantingen tegen de zeemagt van het Huis van *Bourbon* zo kragtdaadig

beſchermd hebben? Zouden onze grenzen zeker zyn geweest tegen den aanval van het misnoegde *Vrankryk*, dat wegens deszelfs nabyheid, nog veel gevaarlyker vyand voor ons is, dan de Keizer! Is het niet te vermoeden, dat JOSEPH dan te meer zyn ſlag zou waargenoomen hebben, om dit ontwerp uit te voeren, waarin hy door *Engeland* geenzins verhinderd zou zyn geworden! Eene *guarantie* kan weinig baaten, ten zy dezelve met de wapenen onderſteund wordt; en wy hadden geenzins kunnen verwagten, dat *Engeland* dezelve voor ons te lande zou opgevat hebben, daar hy ter zee niet in ſtaat was zyn eigen bezittingen te handhavenen; of dat hy, na het vergelyk met *Vrankryk* en *America*, met den Keizer een' nieuwen oorlog zou ondernoomen hebben. Dit is tegen alle waarſchynlykheid, daar de *Britſche* ſchatkisten reeds uitgeput waren. Indien dan *Vrankryk* met den Keizer waren zamengeſpannen; of de laatſte van dien kant geen de minſte tegenſtand ontmoet had, wat zou er dan van ons geworden zyn? Laaten zy dit eens beäntwoorden, welke de zaaken op een gansch anderen voet wilden beſtierd, en ons als voorheen aan eenen oorlog met *Vrankryk* ten gevalle van *Engeland* gewaagd hebben! —— welke den Stadhouder in zyne verantwoording hebben laaten zeggen, dat, indien zyne

raad

raad gehoord en zyne maatregelen gevolgd waren, dat men niet alleen alle de rampen had vermydt, welke de *Republiek* nu moet bezuuren, maar dat dezelve zich in den grootsten bloei en welvaart zou bevonden hebben! Het verwondert my ondertusschen niet, dat men nu de nadeelige gevolgen van den oorlog met *Engeland* zo wyd en breed uitmeet als men kan, en daar van al de onheilen afleidt, welke ons treffen en welke wy nog te dugten hebben; even als of het kwaad niet groot genoeg was, dat wy van deeze onze nabuuren zelven geleeden hebben: maar dit bevreemd ons, dat men ook al de schuld van de verschillen met JOSEPH en de nadeelen, welke daar uit te wagten staan, op reekening van het tegenwoordig Staatsbestier stelt. Wy hebben, maar uit een gansch ander beginsel, de rampzalige uitwerkselen van den oorlog genoemd, maar dezelve zyn ons, gelyk ik tesfens bewezen heb, onverdiend door *Engeland* aangedaan, en in zo verre moet men de verdere gevolgen van dien oorlog niet aan ons, maar aan hun wyten. Dan gantsch anders is het gelegen met het weerloos en werkeloos gedrag, dat wy in dien oorlog gehouden hebben; dit was onze schuld, en even daardoor is JOSEPH te stouter geworden, gelyk ik in myn eersten reeds heb aangemerkt. Wanneer men dan alles wel onderscheidt, kan men de

ongegrondheid van het voorgeeven gemakkelyk ontdekken, dat men niet alleen dit gunstig tydstip voor dien Vorst had doen gebooren worden, door de vyandschap met *Engeland*, maar hem zelfs door het gereedelyk afstaan van de *Barriere*, daar toe aanleiding had gegeeven, even of al de Tractaaten, dienaangaande geslooten, daar door stilzwygend en van zelfs vervallen waren en de Keizer dus met reden de vrye Vaart op alle de wateren kan eischen, welke in zyn gebied gevonden worden. —— Dat uitlanders, dat de onderdaanen van den Keizer, dat zyne Duitsche *Vasallen* zo redeneeren is toe te geeven, maar dat *Nederlanders* dus in goeden ernst zouden denken, is bezwaarlyk te begrypen. Vergun my, myn Reinhart, dat ik deeze zaak wat hooger ophaale, waar door gy zelfs zult oordeelen, wat 'er van dezelve is. —— De *Franschen* hadden de *Nederlandsche* Provincien des te yveriger door geld en hulpbenden in staat gesteld, om den Oorlog tegen *Spanjen* zyn gevaarlyken nabuur door te zetten, om daar door niet alleen denzelven de handen vol te geeven, maar ook van zyne nog overige *Nederlandsche* Provincien te berooven, en dezelve als een voormuur aan *Vrankryk* te hegten. Dit merkten de Staaten, die dezelve liever in de magt van een zwak en afgelegen, dan van een nabuurig

en

en onderneemend volk zagen; wanneer ze voor ons teffens tot een voormuur tegen *Vrankryk* verftrekken konden. De vredes onderhandelingen te *Munfter* begonnen, wierden daarom met allen ernst voortgezet en, wanneer *Vrankryk* zich ongenegen toonde, zonder dit ryk, met *Spanjen* gellooten, waar by den Staat niet alleen de Onafhankelykheid, maar ook de vryheid om haare bezettingen te leggen in *Nieuwpoort*, *Mons*, *Namen*, *Luxenburg*, *Charleroy*, *Aath* en *Oudenaarde*, wierdt afgeftaan. Hy kreeg daar door het gebied over de beide Rivieren de *Maas* en de *Schelde*, en over andere wateren van minder belang, als de *Sambre*, de *Scharpe* en de *Leye*. Behalven de zekerheid voor hun grond-gebied, behartigden onze Vaderen met reden, den Koophandel en Scheepvaart, welke hen alleen in ftaat gefteld hadden om een tagtigjaarigen oorlog uit te houden, en hunnen magtigen vyand aftematten, zonder zich in denzelven uit te putten. En terwyl, door de geweldenaaryen der *Spanjaarden* en binnenlandfche oorlogen, de Koophandel, die weleer in *Braband* en *Vlaanderen* bloeide, zich allengskens naar onze vrye gewesten had verplaatst, waren zy niet zonder reden in de voorzorg, dat door den' vrede en de verandering van tyden, de handel en de fabrieken daar mede verknogt, niet weder haar oude ftand- en markt-plaatfen

mogten opzoeken. Zy bedoelden dus met deeze voorwaarden, waar by zy *Spanjen* by het behoud dier *Nederlandſche* Provincien lieten, welke het anders buiten allen twyffel voor altoos kwyt geraakt zou zyn, twee oogmerken; hunne veiligheid en den handel zonder hunne nabuuren de *Brabanders* en *Vlamingen* tot mededingers te hebben, en zy bereikten die beiden. De behoudenis van dezelve was de voornaame beweegrede, waarom de Staaten zich in verſcheide oorlogen en verdragen inlieten, als dat van *Aken* in 1668. van *Nimwegen* tien jaaren laater, en van *Ryswyk* in 1697. Hier door wist WILLEM de derde hun in te wikkelen in het verdeelings tractaat van CAREL II. een zwak Vorst, die zich weinig met zyn Ryk vooral met zyne Nederlanden bekommerde. En om hier in te zekerder te gaan, voegden zy zich by eene andere verdeeling, waar by de *Spaanſche Nederlanden* aan den *Aartshertog* van *Oostenryk* CAREL wierden afgeſtaan, het geen *Vrankryk* in 1700 zelfs voorgeſlagen had. Dan de *Spaanſche* Vorst, te recht te onvrede, dat men over zyne bezittingen buiten hem eene beſtelling maakte, had eene eige erfſtelling ontworpen, aan welke zich *Vrankryk* by deszelfs overlyden hieldt. De Kleinzoon van LODEWYK XIV, Hertog van ANJOU, wierdt op den *Spaanſchen* troon geplaatst en de *Spaanſche Nederlanden*, zelfs

zelfs de Steden daar *Staatsche* bezettingen inlagen, wierden door de *Fransche* Wapenen veroverd. Dit noodzaakte den Staat om zich tegen *Vrankryk* en *Spanjen*, by *Engeland* te voegen. —— Dit was dezelve oorlog, waarin wy door deeze onze Bongenooten, onder Koninginne ANNA, zo schandelyk verlaaten wierden, daar wy door onze zegenhaftige wapenen op het punt stonden, om *Vrankryk* de wet voor te schryven. De eenigste vrugt van al de schatten en het bloed, welke daar by geduurende twaalf jaaren verspild wierden, was voor den Staat, dat hy met verlies van grond, de verloore *Barriere* en de zekerheid van den handel met dezelve terug kreeg, waarover in 1715 met *Oostenryk*, aan het welke *Vrankryk* de meeste *Spaansche* Nederlanden had moeten afstaan, een tractaat te *Antwerpen* gesloten wierdt, waar by wy in *Namen*, *Doornik*, *Meenen*, *Verne*, *Warneton*, *Yperen* en *Fort te Knokke* alleen onze, en in *Dendermonde* gezamenlyk met de *Oostenrykers*, bezetting zoude leggen, en tot onderhoud derzelve, jaarlyks 1250000 Guldens van dezelven trekken. Dit alles wierd door *Engeland* in den jaare 1716 *geguarandeerd*. Het huis van *Oostenryk* wierd dus door de tusschenkomst van den Staat, in de bezitting van de *Nederlanden* gesteld, gelyk hy die te vooren voor *Spanjen* bewaard

had-

had: maar CAREL de VI. vergat dit heel schielyk. Hy liet met zyn Keizerlyk verlof en onder zyne bescherming eene Oost-Indische Maatschappy te *Ostende* in 't jaar 1722 oprigten, welke in 't jaar 1726 reeds twaalf ten honderd uitdeelde. Dit ontruste den Staat zodanig, dat het al deszelfs aandagt gaande hield, terwyl *Engeland* in dit tydstip bezig was, om zynen handel wyd en zyd meer dan ooit uit te breiden. Eindelyk wierden wy by het tractaat van *Hanover* in 1727, door GEORGE I. ontworpen, van deeze vreeze voor eenigen tyd verlost, wyl volgens hetzelve de *Oostendische Compagnie*, voor den tyd van zeven jaaren zou worden opgeheven. Dan om hier van langer bevryd te blyven, lieten de Staaten zich door GEORGE den II. in den jaare 1732 mede insleepen, in het Weener verdrag, schoon buiten hun gesloten, waar by de *pragmatieke Sanche*, en de handhaaving van het huis van KAREL de VI. in zyne bezittingen, vooral in de *Nederlanden*, aangenomen wierd. Ter naauwernood ontdooken onze gewesten den oorlog met *Vrankryk*, die in 1732 hier uit zou voortgesprooten zyn, welke egter na den dood van KAREL de VI. in vollen vlam uitborst. Niettegenstaande *Vrankryk* ons herhaalde reizen de *Neutraliteit*, ook voor de *Oostenrykische* Nederlanden aanbood, en veelen meenden, wyl KAREL de VI. door het ver-

cos-

floffen der *fubfidie gelden*, en het opregten der Maatfchappy te *Oftende*, aan de verbindtenisfen zeer flegt beantwoord, en zich vry ondankbaar aan den Staat betoond had, dat men er ook niet aan gebonden was, terwyl wy by de *fauve garde* voor de Nederlanden, alles hadden wat wy voor ons begeerden; wist *Engeland* door deszelfs invloed al weder door te zetten, dat met de meerderheid het onvoorzigtig befluit genomen wierd, om de Keizerin met geld en twintigduizend man by te fpringen. Niettegenftaande *Vrankryk* ons van deszelfs voorneemen tegen de *Oostenrykfche* Nederlanden verwittigde, ingevalle wy tegen hem party bleeven kiezen, wierden er nog twintigduizend man bygevoegd: ja, niettegenftaande wy na het verlies van onze *Barriere* en beste manfchap, nogmaal verzogt wierden om de *Neutraliteit* te omhelzen, of bedreigd met den inval in *Staats-Vlaanderen*, befloten wy met *Engeland* vol te houden, en de zaak der Keizerinne niet te laaten vaaren, maar zo het fcheen er alles by op te zetten. Zelfs liet men het *Congres*, te *Breda* in 1746 beleid, waarop ons de herftelling van den vryen handel met *Vrankryk*, en de vernieuwing van het *Barriere-tractaat* van 1715 reeds aangeboden wierd, door de kunftenaryen der *Engelfchen* vrugteloos afloopen, waarop de *Franfchen* daadelyk in het grondge-

gebied van den Staat vielen, en verscheide Sterkten en Steden, zelfs *Sluis in Vlaanderen*, *Bergen op den Zoom* en *Maastricht* wegnamen; tot dat de Regeeringsform veranderd en de Vrede te *Aken* gesloten wierd, waar by de Staaten niets dan schade hadden, en alleen het veroverde aan *Vrankryk* terug gegeeeven, of gelyk men wil van *Vrankryk* voor de vrywillige gift gekogt wierd. Buiten alle de schaden, het gevaar, de kommer, welken den oorlog doorgaans verzellen, heeft deeze onnoemlyke schatten gekost, en is benevens de twaalfjaarige in het begin deezer Eeuwe, een voornaame oorzaak van onze vermeerderde en drukkende belastingen, uit welke de duurte der leevensmiddelen, het verval der fabrieken en onze geduurige vermagering zyn voortgevloeid. Van 1741 tot 1750 had *Holland* alleen ruim een en zestig millioenen moeten opneemen, wanneer men nu hier de toelagen der Provinciën naar evenredigheid byreekent, zal dit wel honderd millioenen bedraagen. Buiten de inkomsten van de Vrywillige Gift, welke zo veel ik weet, tot nog toe eene verborgenheid, maar zeker eene aanmerkelyke som is, heeft deeze oorlog, waarin wy ten gevalle van de Moeder van JOSEPH, ingewikkeld zyn, toen zy van elk verlaaten, van rondsom aangevallen was, den Staat van ruim zes en zeventig millioenen en vyfmaal honderd duizend Gul-

Gulden ontbloot, voor zo verre men de onkosten en de verscheide *subsidiën*, die vooral aan de Keizerin gegeeven wierden, berekenen kan. Wat dunkt u myn REINHART, waren THERESIA en JOSEPH aan ons niet de grootste dankerkentenis verschuldigd, hoe weinig de eerste, by de herstelling van de *Oostendische* Maatschappy; maar vooral de laatste, de zo geroemde menschlievende en rechtveerdige JOSEPH, hier aan gedagt hebben. Was het dan te veel voor zulk een trouw beweeze hulp, voor zulke gespilde schatten, den Vaart en Handel te blyven bedingen, welke wy van het jaar 1648 bezaten, —— welke onder de vrugten van een tagtigjaarigen oorlog moeten gerekend worden, en in dat zelfde verdrag ons toegestaan zyn, waarin onze Staat tot een onafhankelyk Gemeenebest verklaard wierd. — De Vaart en Handel, zonder mededinging, in dat zelfde land, waarin JOSEPH nog de zynen, buiten toedoen van de zeven Gewesten, geen duim breed gronds zou bezeten hebben. Was het dan nog te veel, herhaal ik nog eens in zulk een land van eenige rechten af te zien, welke wy voor het huis van *Oostenryk*, en voor ons zelven zo duur gekogt hadden? Zeker, indien er dankbaarheid en erkentenis tusschen volk en volk zal plaats grypen, het behoorde hier plaats te grypen, of men heeft duizendmaal meer recht om hem, die dit vergeet,

geet, die dit op eene averegtsche wyze beantwoord, en kwaad voor goed vergeldt, van de grootste ondankbaarheid te beschuldigen; dan wy er van betigt worden omtrend de *Engelschen*. Geene voorwendsels, geen verschil van *Territoir* of openstaande rekeningen, die egter wanneer men met Vorsten te doen heeft, hoe eer hoe beter vereffend moeten worden; geen eigen voordeel gaven den Keizer eenige billyke reden, om als Hertog van *Braband* of Graaf van *Vlaanderen*, zyne nabuuren, — zyne weldoeners op allerleye wyze moeite en van hunne verdelievendheid en ongelegenheid misbruik te maaken, om hun eindelyk de hardste eischen voor te leggen, onder bedreiging van dezelve met de wapenen in gevalle van weigering door te zetten. Dit zou men in een ander, dit zou men in ons niet alleen de grootste ondankbaarheid en onbillykheid, maar ook de grootste onrechtvaardigheid noemen, terwyl wy het volkomenste het onbetwistbaarste recht op de *Barriere* en op de Rivieren van *Braband* hadden, het geen ons door herhaalde verbonden, en zelfs zulke verbonden is afgestaan, waar by de *Spaansche Nederlanden* aan het huis van *Oostenryk* gekomen en gebleeven zyn. Wie geeft dan den Keizer vryheid om het recht en de heiligste herhaalde verbindtenissen op eigen gezag te verbreeken, zon-

der

der tusſchenkomende reden, zonder onze toeſtemming te verbreeken? —— —— Wy hebben onze bezittingen uit de *Barriere* Steden geligt, maar op wiens begeerte is dat geſchied? Wy hebben er misſchien al te gereedelyk in toegeſtemd, uit hoofde van het aangenomen, maar zeker al te onbepaald heerſchend begrip, dat de vestingen by de hedendaagſche wyze van oorlogen van weinig dienst zyn, wyl hy, die meester is in het veld, ook meester van de ſterkten is: wy hebben er in toegeſtemd, om dat de vestingwerken zich daar zoo wel als op ons grondgebied in een ſlegten ſtaat bevonden, en weinig tegenweer konden doen, waardoor de krygsbenden, ver van huis, alleen blootgeſteld wierden aan het zelfde noodlot, het welk hun in den laatſten *Franſchen* oorlog getroffen heeft: —— maar men heeft het niet aan onze keuze gelaaten, en deeze noodzaaking zelfs was eene overtreeding van de duidelykſte en ſterkſte verdragen. Geen uitſtel, geene uitzondering van *Namen*, —— van een eenige plaats, —— op een eigen goeddunkelyk gegeeven tydſtip van een Vorst, die zich ſchynt te verbeelden, dat hem alles vry en wel ſtaat, hebben wy onze troupen moeten te rug trekken, en al de *Barriere* plaatſen verlaaten. —— Het was misſchien beter geweest, dat wy het zoo gemakkelyk niet hadden opgegeeven, en van het *Systema* van onze

Voorvaderen niet zoo ſterk waren afgeweeken: — maar JOSEPH had zich reeds doen kennen, men vreesde zyn ongenoegen en kon kwalyk gisſen, dat hy hier door ons alleen van alle onze voorrechten zogt te berooven, om zyne veruitziende oogmerken des te zekerer te bereiken. Van agteren hebben wy des te meer redenen om ons over hem en over onze toegeeflykheid te beklaagen, ſchoon hy buiten twyffel met geweld zou doorgezet hebben, het geen hem niet gewillig was toegeſtaan. Maar is daar door het gantſche Tractaat van *Barriere* vernietigd, om dat wy volgens den eisch van JOSEPH, niet volgens overeenkomst, dezelve ontruimd hebben? ſtaat het hem vry, om dat hy het eene ons ontrukt heeft, alles te neemen, wyl men hem in zyn eerſten ſtap geen tegenſtand geboden heeft? Wy hebben getoond, dat wy en om veiligheid en om het voordeel van den handel dit *Tractaat* gemaakt, en zo lang met zo veele moeite en onmeetelyke *kosten* gehandhaaft hebben, is het dan nog te weinig ons van het eene uitzigt de veiligheid voor een gedeelte te berooven, moeten wy het andere, moeten wy alles verliezen? Het blykt dus in allen opzigten, dat de Keizer geen het minſte recht had, om de opening van de *Schelde*, waar van voornamelyk de vryheid van den handel, en de herſtelling van de oude Koopſtad *Antwerpen* afhangen, van ons te vorderen;

ren; — dat wy integendeel door hem benadeeld, mishandeld zyn: en dus blykt het ook van zelve, dat wy, toen zyn gansche doelwit en al zyn eischen aan den dag kwamen, billyk hem den verderen voortgang betwisten, en daar hy naar geene redenen luisteren wilde, het overschot van onze duur verkrege voorrechten met geweld staande houden moesten. ——— Maar wat geweld is hier toch gepleegd? wanneer de zaak in haar verband beschouwd wordt, blykt het allesins een beuzelagtig voorwendsel te zyn, voorbedagtelyk gezogt en aangenomen om twist te maaken, en den Staat onder schyn van eerst aangevallen te hebben den oorlog te kunnen aandoen, en door overmagt in te slokken of te brengen waar toe men hem gebragt wil hebben. Men is werkelyk in onderhandeling over de zaak in verschil, om was het mooglyk alles door toegeeflykheid in der minne te vereffenen, schoon men niets meer had moeten toegeeven. JOSEPH krygt in zyn hoofd, om bevel te geeven, dat twee zyner Koop-Scheepjes op zeker tydstip, waarin men uit toegeevenheid het Wagtschip van *Lillo* had weggenomen, en bezig was over eene zaake in onderhandeling te treeden, welke zo klaar was, dat er van de zyde der *Staaten* niets meer dan eene bloote weigering vereischt wierdt; — dat twee schepen, het eene de *Schelde* af, het andere op zullen vaaren. Hy laat

er den Staat van verwittigen en teffens aanzeggen, dat de eerfte Kanonfchoot als een Oorlogsverklaaring zou aangemerkt worden. Hy werpt zich zelven tot een beflisfend Rechter op in zyn eige zaak die nog behandeld wordt, en fchryft den Staat wetten voor, als aan reeds overwonnen volken. Dit doet JOSEPH aan zyn Weldoeners. Evenwel vindt men hier goed om voor eene reis, — onder *protest* de Schepen te laaten vaaren, of voor als nog geen geweld te gebruiken, maar dit befluit wordt te laat aan den wagthebbenden Scheeps-Bevelhebber mede gedeeld, om dat men een dag vroeger, dan de bepaaling medebragt, het eene Schip van *Antwerpen* had afgezonden. Daar alle vriendelyke opteuvingen niet konden baaten, wordt de *Brabander* met monden van metaal afgeweezen, de kogel is door de kerk en deeze kanonfchoot dondert door gansch *Europa*; hy wordt als de ftoutfte en reukeloosfte ftap van eene *Republiek* tegen een groot magtig Keizer aangemerkt, welke haar al zyn verontwaardiging billyk op den hals laadt; — als een hoon, welke niet dan in het bloed en de traanen van onfchuldige ingezetenen kan afgewasfchen, ten minften niet dan op de *honorabelfte* en *profitabelfte* wyze kan gebeterd worden. ——— Ik weet niet, of men een voorbeeld van grooter eenzydigheid in het oordeelen in de gefchiedenisfen zal aantreffen, dan

waar-

waaraan men zich in deeze tyden tegen *Nederland*, keer, op keer, verkiest schuldig te maaken. Hoe veele kanonschooten deedt *Engeland* op onze koopvaardy- en oorlogschepen! hoe dikwerf heeft het, in vrede, tegen alle recht en reden, onzen Vlag, onze Reeden geschonden! en dit wordt hem geenszins als geweld, als een schennis van de verbonden en van het heilig recht der Volken, gelyk het in der daad is, toegerekend; in tegendeel worden wy van ondankbaarheid beschuldigd. En hier zal een eenige kanonschoot op ons eigen wettig verkrege grondgebied, tot afweering van den geen die ons hetzelve betwisten willen, — een kanonschoot, die elk een, die zelfs de ingezetenen van den Staat zouden te wagten gehad hebben, indien zy op begeerte van den *Commandant* van de reede of rivier, niet hadden willen stryken en bydraaijen, ——— zulk een wettige afgeperste kanonschoot zal als de grootste misdaad worden aangemerkt!! ——— „Maar de vlag van den Keizer is door eene *Republiek* roekeloos geschonden!" ——— Ei lieve, myn REINHART, heeft een *Republiek* zoo wel haare rechten niet als het Keizerryk? ——— De grootheid of kleinheid van een Staat doet er niet toe, het komt hier op de rechten aan, die elke onafhankelyke Staat aan elkander verschuldigd is, en deeze zyn wederkeerig. Stelt men onderscheid in den rang van

Keizer- of Koningryken en *Republieken*, —— dit is, wanneer het op titels alleen aankomt, loutere *Caprice*. Behoorde niet een Gemeenebest, eene Maatschappy van vrye ingezetenen den voorrang te hebben boven een ryk vol onderdaanen, meerendeels slaaven, wanneer hunne Vorsten geene vaders maar geesfels zyn? Of zou een Gemeenebest moeten zwigten voor den minsten Vorst, om dat hy den titel van Koning heeft aangenoomen? zoo moesten de grootste *Republieken* voor eenen THEODORUS, Koning van *Korsika* en al zulke Koningjes onderdoen, als de nieuwe waereld oplevert. Men denkt niet, dat *Rome* als een Gemeenebest, dat naderhand met zyne vryheid en wetten, onder zyne CESARS, ook zyne magt verloor, veele throonen en scheptgrs onder zich deed bukken en zich voor alle Vorsten van de bekende waereld gedugt maakte. Maar het komt hier alleen, zoo het schynt, op de grootheid en de magt, niet op het recht aan. In vroeger tyd, toen de *Hollanders* zich in alle onderhandelingen lieten gelden, — toen het huis van *Oostenryk* zich in ongelegenheid en vernedering bevond, was het niet te gering, om by deeze *Republiek* de vleyendste aanzoeken te doen, en haar onderstand in geld zoo wel als in manschap in den nypendsten nood te ontvangen. ——— Maar, gelyk ik reeds te vooren

ren aanmerkte, de tyden zyn veranderd, en het voorledene is vergeeten.

Ik twyffel niet, myn Waardfte, of gy zult nu met my overreed zyn, dat het recht alleen en volkomen aan onze zyde is, en het ongelyk aan die des Keizers. Dit geeft ons zeker grond, om met een goed gewisfen ons by God en menfchen te beklaagen, en hulp te zoeken, om op ons recht te ftaan en niet meer toe te geeven. Het is doch veel beter, kwaad te lyden, dan kwaad te doen. Maar hoe hard valt het met dat alles, te moeten beleeven, dat het dierbaar Vaderland dus van elk een, ook van die geen, welke de grootfte dankërkentenis aan hetzelve verfchuldigd zyn, geplaagd en geplunderd wordt! —— dat het eene gevaar naauwlyks voorby is, of er komen op nieuw duiftere wolken opzetten, welke te gevaarlyker zyn, om dat wy geen den minften adem hebben kunnen haalen, en even jammerlyk in inwendige verdeeldheden volharden! Intusfchen worden wy, en dit maakt ons geval te ondraagelyker, by de kwalyk onderrichte en eenzydige waereld in het ongelyk gefteld, gelasterd en gefmaad, terwyl niemand zich onzer met goeden ernst laat gelegen leggen, dan alleen *Vrankryk*, —— dan *Vrankryk*, het welk men de bezitting der *Nederlanden* niet betrouwde! het welk ons, zoo veranderen de omftandigheden, meer dan eens,

 met

met *Spanjen* en *Oostenryk*, om geen andere reden, zag zamenſpannen. —— —— En even daarom, myn Vriend, om dat ons eenigst uitzigt op *Vrankryk* is, moesten wy geen inval in *Vlaanderen* en *Braband* doen. Wy hadden het gewis kunnen doen door de overmagt, welke wy boven den Keizer, op dat tydſtip, aan de hand hadden. Maar hoe zou het ons reeds in deezen zomer hebben opgebroken, wanneer wy, gelyk wy zeker hadden moeten doen, het overwonnene hadden laaten vaaren en den Keizer, die daar door den marsch zyner troepen zou verhaast hebben, op onze ongeredderde grenzen, met een kleine magt, hadden moeten afwagten? Eene brandſchatting zou de eenige vrugt geweest zyn, waar by de Staat tienmaal minder zou bevoordeeld zyn geworden, dan ze verloren had by de wederwraak, welke de getergde JOSEPH, by de eerſte gelegenheid, op onze arme ingezetenen zou genomen hebben. Nam hy een afgeperste kanonſchoot, tot ſtaaving van ons recht, zo hoog op, hoe zou hy dan te moede geweest zyn, indien wy daadelyk den eerſten aanval in zyn land gedaan hadden? —— Maar boven dien zouden wy even daardoor van het *ſystema* van gemaatigdheid, dat altoos waaren lof verdient, wanneer zy niet te ver gaat, zyn afgeweeken, en wy zouden onze goede zaak te meer bedorven hebben, om dat *Vrank-*

ryk,

ryk door deezen inval verpligt zou zyn geworden, om aan zyne verbindtenissen met den Keizer te voldoen, en hy dus, die genegen is om ons te redden, in groote verlegenheid zou gebragt zyn. Het heeft my daarom verwonderd, dat de Stadhouder hier van als van een voordeelig ontwerp in zyne laatste verantwoording, even als in de voorige van een beraamd *project* tegen *Engeland* gewag maakt, waarin hy toen door, ik weet niet welke, beletselen, en nu door de Staaten was verhinderd geworden. Zulk een *coup* voegde zeer wel aan een FREDERIK, die het altoos er op toelegt om zynen vyand, als een andere CÆSAR, voor te komen, en het ook kan volhouden, maar niet aan ons, vooral niet in dit tydstip. Hoe leelyk zou het ook afgestoken hebben by ons weerloos aanzien van de vyandelyke plunderingen der *Engelschen*, waar aan zy zich terstond na de oorlogsverklaaring, en zelfs voor de oorlogsverklaaring, schuldig gemaakt hebben, terwyl wy in de eerste weeken ons stiptelyk van alle schaverhaaling onthielden, en het naderhand niet veel beter maakten. —— Laaten wy, myn Beste, dit dan ook niet op de rekening van *Vrankryk* zetten, gelyk men den nadeeligen vrede met *Engeland* aan hetzelve schynt toe te willen schryven. Waarlyk ik weet niet, hoe men zoo onbeschaamd durft te werk gaan, en al de bewezen diensten van dit

Ryk zoo ondankbaar beantwoorden. Dit kan ik niet wel dulden, om dat ik de ondankbaarheid voor een ſchandvlek der Natiën houde, maar het is de Natie niet, die zich hier aan ſchuldig maakt, het zyn zy, die *Vrankryk* op alle mogelyke wyze in verdenking zoeken te brengen, om door den tyd ons weêr aan *Engeland* te ſnoeren. Wat dienst, wat hulp hebben wy toch aan *Vrankryk* geduurende den ganſchen oorlog beweezen? wat afbreuk, wat belemmering hebben wy aan den algemeenen vyand toegebragt? hoe weinig voldaan aan de plans, welke men gezamenlyk ontworpen had! zoo weinig, dat men zelf geen *Esquader* van tien of twaalf ſchepen naar *Brest*, tegen den winter, konde of, moet ik liever zeggen, wilde zenden, om in het volgende voorjaar gemeenſchappelyk te kunnen *ageeren*. Zeker, wy waren dit Ryk alleen tot last, dat niet alleen het zyne, maar ook het onze bewaaren moest, en konden wy dan nog vergen, daar het zulk een verlies in de *West-Indiën* geleeden had, daar zyne ſchatkisten uitgeput waren, nu het groote oogmerk, waarom den Oorlog begonnen wierd, bereikt was, alleen om onzent wil denzelven aantehouden? Zonder zyne tusſchenkomst zou het nog veel ſlegter met ons afgeloopen zyn. —— Ik ſtem ten vollen toe, dat het wenſchelyk was, dat wy ons nu in ſtaat bevonden, om den Keizer

af

af te wagten en het hoofd te bieden, dan hadden wy hem *Categorisch* antwoord, vrede of oorlog, het behoud van onze verkregen rechten, of de beslissing met den degen, kunnen afvraagen; of misschien had het dan zoo ver niet gekomen, en het eene mes het ander in de schede gehouden: maar dit was byna altoos ons ongeluk, dit was ook de bron van alle onze rampen in den *Engelschen* oorlog; wy zullen ons gereed maaken, wanneer een ander reeds klaar is. Dan, hier kan ik my nu niet inlaaten, wy zouden dus ongevoelig in het derde stuk, dat wy nog te behandelen hebben, ingewikkeld worden. Dit kan ik u zeggen, myn REINHARD, dat ik even hierom voor ons Gemeenebest bedugt ben, en vreeze, terwyl de treffendste voorbeelden ons niet leeren kunnen, dat wy eindelyk eens zoo plotseling zullen aangetast en overhoop gesmeeten worden door eenen magtigen nabuur of vereenigde bondgenooten, die het op de verdeeling van dit klein, maar ryk plekje gronds toegelegd hebben, dat er geen redden aan zal zyn. De Keizer liet ons wel geen tyd om ademtocht te haalen, maar zou het met ons anders en beter gelegen zyn geweest, zoo wy eene tusschenpoozing van eenige jaaren gehad hadden. Schoon wy zulk een smertelyk gevoel van het vervallen onzer Zeemagt, en van de onmogelykheid eener spoedige her-

stel-

ſtelling gehad hebben, vreeze ik egter dat het eerlang denzelfden gang zal gaan. Men zal mogelyk zeggen, indien wy al weder verrast zyn, en weder niet dan verlies in den oorlog te wagten hebben, laaten wy dan de *Schelde* maar overgeeven, waar toe wy, na het lyden van nederlaag op nederlaag, toch zullen genoodzaakt worden! Maar dit is de taal, of van lafhartigen, die om een donker gezigt alles zullen overgeeven, of van onverſtandigen en afgunſtigen, welke niet weeten wat er van afhangt, wanneer de vaart op de *Scheide* over *Braband* geopend is, en met onverſchillige, zoo niet met blyde oogen zouden aanzien, dat de winſten van den Koopman, vooral in *Amſterdam*, wat beſnoeid wierden; en wanneer men dit geval met den eerſten aanleg, of het voornaamſte voorwendſel van den *Engelſchen* oorlog vergelyke, geeft het veelen aanleiding om te denken, dat men het voornaamelyk op het ſnuiken van die magtige Koopſtad, die den toon in veele raadsvergaderingen ſtelt, gelaaden hebbe. Maar ik zal niet herhaalen, het geen ik reeds aangemerkt heb, van hoe veel belang het voor het Gemeenebest is, den Koophandel in het gemeen, en dien van *Amſterdam* in het byzonder, op alle wyze voor te ſtaan, en zy die het Vaderland beminnen, moeten daarom den Koophandel hartelyk genegen zyn. Maar zyn

wy

wy wel in ſtaat, al wisten wy al de kanaalen van den handel, om te voorzien wat nadeel hier uit vóór onzen Staat zou kunnen geboo-ren worden, wanneer men, zonder ons Land aan te doen, op *Braband* en *Vlaanderen*, die zoo veel digter aan *Engeland*, en gereeder voor *Duitschland* liggen, den handel zou kunnen oeffenen, vooral wanneer daar een *porto franco* geopend wierd? Men zegge niet, de Koophandel laat zich zoo gemakkelyk niet verleggen; het ontbreekt de *Brabanders* aan kundigheid, aan orde, aan geld, aan arbeidzaamheid, wyl zy alle zorg en werk voor hunne vrouwen laaten opkoomen: maar men denkt niet, dat veele van deeze gebreken ook te *Amſterdam* en *Rotterdam*, en elders, voorheen in de *Nederlanden* plaats hadden, waar egter het middelpunt van den Koophandel zich heeft gevestigd, tot zoo lang wy overal mededingers kreegen, van welken zommigen ons reeds de loef afwinnen. Zoo zou het ook met *Antwerpen* kunnen gaan; ten minſten men ſchryft om ſtryd in de buitenlandſche papieren, dat wy nu zien zullen wie het wint, of *Amſterdam* of *Antwerpen*. Gebrek aan bézigheid, geeft een gewoonte van ledig gaan; het voorbeeld en de winſten van eenigen, zouden dit verhelpen: men zou er van langzaamerhand inkomen, en veele, vooral zulke Kooplieden, welke daar hunnen Godsdienst in alle vry-

heid

heid, in allen luister kunnen vieren, welke daar hun Vaderland vinden, daar de zaaken best gaan, zouden derwaards gelokt worden, gelyk zy uit *Braband* voorheen herwaards kwamen. De *Engelschen* zouden zich, volgens gewoonte, als broeders en geloofsgenooten gedraagen. Min afgunstig op den *Brabander*, zouden zy hem zoo veel toevoegen als hun belang dulde, en het stond vooral te dugten, dat wy niet zeer lang meer meesters van den graanhandel zouden zyn; een verval in de Jeneverstookeryen zou hier mee gepaard gaan, die veel gereeder aftrek door den sluikhandel van de *Vlaamsche*, dan van de *Hollandsche* kust zouden hebben. Daar nu de eene tak van handel met den anderen verknogt is, kunnen wy niet voorzien, zeg ik, wat dit na zich zou kunnen sleepen. ——— Laaten wy dan veel liever om den bloei van den koophandel, of liever om den welvaart van ons lieve Vaderland alles waagen, dan alles overgeeven, op dat wy niet eindelyk goed en eer en alles verliezen. Ik zeg dit niet, om dat ik het op een halve kans zou willen waagen, myn Waarde; maar om dat het zoo weezen moet, en wy ons de ellenden van den oorlog, hoe zeer elk mensch er voor schrikt, zullen moeten getroosten, indien JOSEPH zich niet tot reden wil laaten brengen. Wy hebben nog eenigen tyd met onder-

derhandelingen gewonnen, en dit is vooreerst veel gewonnen; waren wy van binnen maar in vrede en eensgezindheid, en wierden alle byzondere geschillen maar geëindigd, om met vereende kragten den vyand tegenstand te bieden. Maar ach! gy weet, wat ik hier over denk, myn REINHART; laat ons deeze zaak tusschen ons voor afgedaan houden, eer heb ik deezen niet willen sluiten. Myn laatste, maar ook myn zwaarste taak, dien gy my opgelegd hebt, komt nog aan, want hierin zullen wy het meest verschillen, egter zal ik hem opvatten en afmaaken, zoo goed als ik kan, wanneer ik maar verzekerd mag zyn, dat ik u door myne lange brieven niet lastig valle. Gy weet, ik begin eene zaak liefst, waar dezelve moet begonnen worden, en volding ze anders gaarn, zoover myne kundigheden toereiken. Groet uwe CHARLOTTE. Ik hoop, dat gy en zy zoo welvaaren als wy welvaaren, en ons zoo beminnen als wy u beminnen.

Ik ben

Uwe ABELAART.

NASCHRIFT. Zo als ik deezen geëindigd had, wierden my de bedenkingen van den Graaf DE MIRABEAU over de vryheid van de *Schelde* ter hand gesteld, waar na ik lang had uitgezien. Ik had op verre na niet dur-

durven denken, dat er onder de Uitlanders, zelfs zulk een Uitlander, welke zich in *Engeland* ophieldt, zou gevonden worden, die zich zoo sterk voor ons zou laaten gelden, daar wy schier van allen, in elk geval, in het ongelyk gesteld worden; veel min had ik durven denken, dat hy van een volk, het welk met zoo veel veragting zedert eenigen tyd behandeld is, met zoo veel verheffing zou durven spreeken. Hy noemt onzen Staat „eene *Republiek*, welker inwooners aan den Grond, dien zy bewoonen, aan de Vaarten, welke zy gebruiken, aan de Velden, welke zy bebouwen, zelve den vorm en de gedaante gegeeven hebben; naarstige, eerlyke, vreedzaame, dappere inwooners, welken het vermogen en de vryheid, die men hun benydt, verkreegen hebben, door aanhoudende poogingen, waar van men in de geschiedenis der menschen geen voorbeeld vindt, door eenen tachtigjaarigen oorlog en herhaalde overwinningen in al de deelen der waereld. —— Een volk, dat het menschdom eer aangedaan heeft, door eene lange standvastigheid en eene roemrugtige stryd uit vryheids-zugt; —— eene Natie, die zich in allerley soort van eer en luister van wysbegeerte, weetenschappen en letterkunde heeft doen uitmunten, en oneindig verheven is boven de half-barbaarsche overwinnaars, die haar willen verslinden." —— Gy be-

begrygt ligt, wie hy door deeze halve *Barbaaren* verstaat. Over hun Vorst en aanvoerer laat men zich in PARYS veel ongunstiger uit, dan hier; men durft hem daar ,, een Vorst noemen zonder karacter, vol eerzugt om eenen naam te maaken; die met buitenspoorige eischen voor den dag komt, en veinst groote bewysredenen in te brengen, terwyl men hem even zoo gemakkelyk vervaard kan maaken, als een Scholier, die naauwlyks de plak ontdoken is: —— —— een heftig wispeltuurig mensch, dat door verbeeldingen en rusteloosheid wordt gedreeven, by wien geen orde of regel is, en wiens voortvaarendheid dikwerf naar raaskalling gelykt. —— Men zegt, dat hy te hard loopt om ver te gaan: even als dat kind, het welk de Maan op de grond van een put zag, en de Maan wilde hebben, wil hy den koophandel hebben. De Keizer, zegt hy, heeft nog niet anders gehandelt, dan door middelen van geweld, zoo wel met de vreemde volken, als met zyne onderdaanen. Beschouw zyne handelwys met *Polen*, met de *Venetiaanen*, met *Duitschland*, waar de gryze doch nog moedige Leeuw hem gelukkig heeft weeten paalen te zetten, —— met *Hongaryen*, met de *barrieren*, met de kerken, met de leevenden en met de dooden. Hy begeert den koophandel, en is een vyand van de vryheid." —— Te *Londen*, daar en tegen, wordt de Keizer

in 't gelyk gesteld, en de bovenmaatige hebzugt der *Hollanderen* als de eenige beweegende oorzaak van deezen oorlog aangezien: men oordeelt daar, dat deeze *Myn Heers* nog meer moeten vernederd en hunne beurzen van ducaaten moeten geledigd worden. ——— Zoo ziet ge weder een staaltje van de tegenwoordige denkwys der *Franschen* en *Engelschen*; de eersten trekken onze party, terwyl men hier voortgaat de *Natie* een ongunstig denkbeeld tegen hun in te boezemen; de laatsten, nu zy ons zelfs geen leet meer doen, en onze dyken en dammen niet kunnen doorsteeken, om ons land in een poel te verkeeren, van welk schrikkelyk *project* de *Engelsche* papieren onlangs vol waren, spannen egter, zoo veel in hun is, met onze vyanden aan, styven hen, en verblyden zich reeds in onzen ondergang; en nog vaart men voort, om zulke wangunstige gezwooren haaters van ons Vaderland en onzen welvaart een goed hart toe te draagen, en voor te spreeken! ——— nog eens, een buitenlander geeft de sterkste blyken van hoogagting voor eene onderdrukte Natie, wier zaak hy verdeedigt, terwyl het eene gedeelte van deeze Natie het andere gedeelte wederzyds als een uitvaagsel van Gods aardbodem behandelt en veragt. Wanneer zal men eens tot inkeer komen, en zich toeleggen, myn REINHART, om aan die gevoelens van hoogagting,

welke onze Vaderen waarlyk verdiend hebben, maar wy niet langer op ons durven toepassen, te beantwoorden! —— —— Voorts toont hy de aangelegenheid van de vryheid der *Schelde* voor *Zeeland*, *Holland*, *Staats-Vlaanderen* en *Braband*, welke, wanneer deeze Rivier in handen van een magtig onderneemend Vorst komt, voor alle overrompeling bloot staan, en zoo goed als verlooren zyn: hy besluit er uit, dat het dus niet alleen het voordeel van den handel en baatzugt, maar volstrekt eigenbehoud en veiligheid is, welke de *Republiek* noodzaakt, om zich met alle magt tegen deezen eisch te verzetten. —— Dat het de zaak en de plicht van *Vrankryk* is, om haar daarin met alle magt te ondersteunen, daar het zich anders aan de grootste trouwloosheid zou schuldig maaken. Ja —— dat niemand dit met onverschillige oogen kan aanzien, wyl de ZENOBIA van 't *Noorden* en JOSEPH eene heimelyke afspraak en veruitveruitziende oogmerken hebben, om door den tyd gansch *Europa* onder de knie te krygen, en ten dien einde elkanders eisschen te land en ter zee te ondersteunen, ten welken einde de *Schelde* voor de *Russische* vlooten eene gepaste wykplaats in deeze oorden zou kunnen verstrekken, om kort aan de hand te zyn. — Hy pryst, het geen ons in *Duitschland* en elders aan zoo veele bespotting heeft blootgesteld, —

[illegible] handboeken, [illegible] nimmer te wa- [illegible] volkomen. „ Hier- [illegible] van [illegible] hunne drop- [illegible] en op hun- [illegible] dat zy [illegible] gee- [illegible] vryheid, [illegible] begry- [illegible] nieuwen, [illegible] predikatie [illegible] Dit [illegible] door [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

van

van *Antwerpen* de eerste oorzaaken van het verloopen van haaren handel zyn geweest: — dat het affnyden van alle uitzigten van herstel de *Brabanders* met alle magt op de Landbouw heeft doen vallen, waar in zy by uitneemendheid wel geslaagd zyn, en zy dus zelve voordeelen van het sluiten der *Schelde* hebben getrokken, om welke zy misschien anders niet zouden gedagt hebben: —— dat het beter was voor den Keizer, —— en ook voor de *Czaerin* dat zy het geluk van hunne landen en onderdaanen op eene andere wyze zogten te bevorderen, welke onder hun bereik is, en welke veel zekerer en bestendiger voordeelen oplevert, dan een onzekere buitenlandsche handel: — en eindelyk, dat de onderlinge verdragen der Volken, de plaats van het natuurlyk recht dikwils vervangen, waarom de Keizer geenzins vryheid heeft om op eigen gezag verbindtenissen te verbreeken, welke lang voor zynen tyd gemaakt zyn en de *Nederlandsche* Provinciën, van een wettig recht, te berooven; dat zy daar door verkreegen, en den tyd van honderd zes en dertig jaaren bezeten hebben, wyl anders geen Staat, geene bezitting zeker is, en alle orde vernietigd wordt. —— —— Maar ik hoop dat gy de moeite wel zult neemen een werkje, het welk van zoo veel aangelegheid voor ons is, met aandagt te leezen, en dat anderen het tot hunne overtui-

 ging

ging zullen leezen. Hy beredeneert het geschil wel op eene andere wyze, nogthans dient al wat hy bybrengt om het myne te bevestigen, indien men er van uitzondert zyne gedagten over de mogelykheid en het nut van de afwerping van het *Oostenrykſche* juk door de *Nederlandſche Provinciën*. Dit komt my nu wat *problematiek* voor, —— ſchoon het misſchien goed geweest ware, indien zy zich van den beginne by ons gevoegt en gehouden hadden, om te zamen een Gemeenebest uit te maaken: maar hoe veel bezwaarlyker zou het geweest zyn, de gevoelens en belangen van zeventien onderſcheide landſchappen te vereenigen, vooral wanneer het verſchil van Godsdienst er nog bykomt, daar het nu zoo moeijelyk is het zevental onder eenen band te houden. Dan deeze dingen zyn voorby: mogten wy door eensgezindheid ons maar bedienen van dat vermogen, het welk wy nog bezitten, wy zouden het den Keizer bang genoeg maaken, en geen een zyner onregtmaatige eiſchen behoeven in te willigen: —— maar hoe ver is het er nog van af, myn REINHART! hoe worden by (aanhoudendheid alle beſluiten verydeld of gedwarsboomd! ziet dit onder anderen in opzigt van het wapenen der Landlieden. In *Gelderland*, waar zy zich vrywillig aanbieden, worden zy van de hand geweezen. In *Holland* heeft men er toe beſloten, en in

het

het Zuider deel de looting met kragt doorgezet. —— In het Noorderdeel is dezelve zonder eenige tegenkanting afgeloopen ; op zommige dorpen is men reeds in de voorbaat geweest en men gaat daar met yver voort: maar op de meeste laat men het by de opschryving berusten, zonder eenig gebruik te maaken van de wapenen, die van het Land gewraagd, of door vermogende Landlieden aangekogt zyn. Is de wapening nuttig, waarom wordt ze nu by deeze gelegenheid, volgens de Unie van *Utrecht*, niet eenpaarig doorgezet? — en is ze noodeloos of schadelyk, gelyk de Stadhoudersgezinden meenen, waar toe dan al die vrugtelooze toestel, welke nergens anders toe strekt, dan om de besluiten en het gezag van den *Souverain* in kleinagting te brengen. Dit is immers zoo, myn REINHART! —— Laat ik dit alleen nog uit *Mirabeau* aanhaalen, dat, volgens een oud *Fransch* spreekwoord, de *Hollanders* in den eersten rang der Zeehelden geplaatst wierden. „Zoo het *Engelschen* zyn, zeiden zy, wanneer zy één of meer schepen in oorlogstyden zagen opdagen, zullen wy hen slaan; en zoo het *Hollanders* zyn, zullen wy vegten. En, dit voegt hy er by, hebben in de daad, zulken van hunne officiers in deezen oorlog durven volhouden, die nooit den oorlog bygewoond hadden, toen men hun veroorloofde te vegten. Goed

is

is het, dat er nog gelegenheid is geweest om te toonen, dat wy niet geheel van onze voorouders ontaard zyn. Jammer is het, dat dit bewys het eenigste is, dat deeze gansche oorlog heeft opgeleverd, — dat wy de lauren, welke met het bloed van onze voorvaderen bespat waren, zoo hebben laaten verwelken, en de bezittingen, welke zy met geringer magt, maar met een onbezweeke moed voor ons verkreegen hebben, zoo schandelyk hebben verwaarloosd. Nooit kan ik de vroegere geschiedenissen van ons Vaderland leezen, zonder verwondering, zonder innerlyk genoegen, daar geen hedendaagsch Volk van *Europa* op grooter heldendaaden, die door zyne voorouders verrigt zyn, oogen mag: maar schaamte en verontwaardiging vervangt ras dit vergenoegen, wanneer ik op de geschiedenis van onzen tyd nederzie. Had men meer in hunne voetstappen getreeden, men had niet behoeven te twisten over de gegrondheid of ongegegrondheid van veele verdenkingen en beschuldigingen. Daar de daaden spreeken, zyn geene verantwoordingen noodig.

47 -

